නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

අඞ්ගුත්තරනිකායො

නවකනිපාතපාළි

1. පඨමපණ්ණාසකං

1. සම්බොධිවග්ගො

1. සම්බොධිසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි –

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘සම්බොධිපක්ඛිකානං [සම්බොධපක්ඛිකානං (සී. ස්‍යා. පී.)], ආවුසො, ධම්මානං කා උපනිසා භාවනායා’ති, එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං කින්ති බ්‍යාකරෙය්‍යාථා’’ති? ‘‘භගවංමූලකා නො, භන්තෙ, ධම්මා…පෙ.… භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී’’ති.

‘‘තෙන හි, භික්ඛවෙ, සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘සම්බොධිපක්ඛිකානං, ආවුසො, ධම්මානං කා උපනිසා භාවනායා’ති, එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථ –

‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො . සම්බොධිපක්ඛිකානං, ආවුසො, ධම්මානං අයං පඨමා උපනිසා භාවනාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සම්බොධිපක්ඛිකානං, ආවුසො, ධම්මානං අයං දුතියා උපනිසා භාවනාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු යායං කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිවරණසප්පායා, සෙය්‍යථිදං – අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨිකථා පවිවෙකකථා අසංසග්ගකථා වීරියාරම්භකථා සීලකථා සමාධිකථා පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථා, එවරූපියා කථාය නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී. සම්බොධිපක්ඛිකානං, ආවුසො, ධම්මානං අයං තතියා උපනිසා භාවනාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. සම්බොධිපක්ඛිකානං, ආවුසො, ධම්මානං අයං චතුත්ථී උපනිසා භාවනාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු පඤ්ඤවා හොති උදයත්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො අරියාය නිබ්බෙධිකාය සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා. සම්බොධිපක්ඛිකානං, ආවුසො, ධම්මානං අයං පඤ්චමී උපනිසා භාවනාය’’.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං , භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – සීලවා භවිස්සති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරිස්සති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛිස්සති සික්ඛාපදෙසු.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – යායං කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිවරණසප්පායා, සෙය්‍යථිදං – අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨිකථා පවිවෙකකථා අසංසග්ගකථා වීරියාරම්භකථා සීලකථා සමාධිකථා පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථා, එවරූපියා කථාය නිකාමලාභී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – ආරද්ධවීරියො විහරිස්සති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – පඤ්ඤවා භවිස්සති උදයත්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො අරියාය නිබ්බෙධිකාය සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා.

‘‘තෙන ච පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා ඉමෙසු පඤ්චසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය චත්තාරො ධම්මා උත්තරි [උත්තරිං (සී. ස්‍යා. පී.)] භාවෙතබ්බා – අසුභා භාවෙතබ්බා රාගස්ස පහානාය, මෙත්තා භාවෙතබ්බා බ්‍යාපාදස්ස පහානාය, ආනාපානස්සති [ආනාපානසති (සී. පී.)] භාවෙතබ්බා විතක්කුපච්ඡෙදාය, අනිච්චසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා අස්මිමානසමුග්ඝාතාය. අනිච්චසඤ්ඤිනො, භික්ඛවෙ, අනත්තසඤ්ඤා සණ්ඨාති. අනත්තසඤ්ඤී අස්මිමානසමුග්ඝාතං පාපුණාති දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිබ්බාන’’න්ති . පඨමං.

2. නිස්සයසුත්තං

2. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං…පෙ.… එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ‘‘‘නිස්සයසම්පන්නො නිස්සයසම්පන්නො’ති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, භික්ඛු නිස්සයසම්පන්නො හොතී’’ති? ‘‘සද්ධං චෙ, භික්ඛු, භික්ඛු නිස්සාය අකුසලං පජහති කුසලං භාවෙති, පහීනමෙවස්ස තං අකුසලං හොති. හිරිං චෙ, භික්ඛු, භික්ඛු නිස්සාය…පෙ.… ඔත්තප්පං චෙ, භික්ඛු, භික්ඛු නිස්සාය…පෙ.… වීරියං චෙ, භික්ඛු, භික්ඛු නිස්සාය…පෙ.… පඤ්ඤං චෙ, භික්ඛු, භික්ඛු නිස්සාය අකුසලං පජහති කුසලං භාවෙති, පහීනමෙවස්ස තං අකුසලං හොති . තං හිස්ස භික්ඛුනො අකුසලං පහීනං හොති සුප්පහීනං, යංස අරියාය පඤ්ඤාය දිස්වා පහීනං’’.

‘‘තෙන ච පන, භික්ඛු, භික්ඛුනා ඉමෙසු පඤ්චසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය චත්තාරො උපනිස්සාය විහාතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛු, භික්ඛු සඞ්ඛායෙකං පටිසෙවති, සඞ්ඛායෙකං අධිවාසෙති, සඞ්ඛායෙකං පරිවජ්ජෙති, සඞ්ඛායෙකං විනොදෙති. එවං ඛො, භික්ඛු, භික්ඛු නිස්සයසම්පන්නො හොතී’’ති. දුතියං.

3. මෙඝියසුත්තං

3. එකං සමයං භගවා චාලිකායං විහරති චාලිකාපබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා මෙඝියො භගවතො උපට්ඨාකො හොති. අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉච්ඡාමහං, භන්තෙ, ජන්තුගාමං [ජතුගාමං (සී. අට්ඨ., ස්‍යා. අට්ඨ.), ජත්තුගාමං (ක. අට්ඨකථායම්පි පාඨන්තරං)] පිණ්ඩාය පවිසිතු’’න්ති. ‘‘යස්ස දානි ත්වං, මෙඝිය, කාලං මඤ්ඤසී’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ජන්තුගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි. ජන්තුගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන කිමිකාළාය නදියා තීරං තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසා ඛො ආයස්මා මෙඝියො කිමිකාළාය නදියා තීරෙ ජඞ්ඝාවිහාරං [ජඞ්ඝවිහාරං (ස්‍යා. ක.)] අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානො අම්බවනං පාසාදිකං රමණීයං. දිස්වානස්ස එතදහොසි – ‘‘පාසාදිකං වතිදං අම්බවනං රමණීයං, අලං වතිදං කුලපුත්තස්ස පධානත්ථිකස්ස පධානාය. සචෙ මං භගවා අනුජානෙය්‍ය, ආගච්ඡෙය්‍යාහං ඉමං අම්බවනං පධානායා’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉධාහං, භන්තෙ, පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ජන්තුගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං. ජන්තුගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන කිමිකාළාය නදියා තීරං තෙනුපසඞ්කමිං. අද්දසං ඛො අහං, භන්තෙ, කිමිකාළාය නදියා තීරෙ ජඞ්ඝාවිහාරං අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානො අම්බවනං පාසාදිකං රමණීයං. දිස්වාන මෙ එතදහොසි – ‘පාසාදිකං වතිදං අම්බවනං රමණීයං. අලං වතිදං කුලපුත්තස්ස පධානත්ථිකස්ස පධානාය. සචෙ මං භගවා අනුජානෙය්‍ය, ආගච්ඡෙය්‍යාහං ඉමං අම්බවනං පධානායා’ති. සචෙ මං භගවා අනුජානෙය්‍ය, ගච්ඡෙය්‍යාහං තං අම්බවනං පධානායා’’ති. ‘‘ආගමෙහි තාව, මෙඝිය ! එකකම්හි [එකකම්හා (සී. පී.)] තාව [චත (ක.)] යාව අඤ්ඤොපි කොචි භික්ඛු ආගච්ඡතී’’ති [දිස්සතූති (සබ්බත්ථ, ටීකායම්පි පාඨන්තරං), ආගච්ඡතූති, දිස්සතීති (ටීකායං පාඨන්තරානි)].

දුතියම්පි ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘භගවතො, භන්තෙ, නත්ථි කිඤ්චි උත්තරි කරණීයං, නත්ථි කතස්ස පටිචයො. මය්හං ඛො පන, භන්තෙ, අත්ථි උත්තරි කරණීයං, අත්ථි කතස්ස පටිචයො. සචෙ මං භගවා අනුජානෙය්‍ය, ගච්ඡෙය්‍යාහං තං අම්බවනං පධානායා’’ති. ‘‘ආගමෙහි තාව, මෙඝිය, එකකම්හි තාව යාව අඤ්ඤොපි කොචි භික්ඛු ආගච්ඡතී’’ති.

තතියම්පි ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘භගවතො, භන්තෙ, නත්ථි කිඤ්චි උත්තරි කරණීයං, නත්ථි කතස්ස පටිචයො. මය්හං ඛො පන, භන්තෙ, අත්ථි උත්තරි කරණීයං, අත්ථි කතස්ස පටිචයො. සචෙ මං භගවා අනුජානෙය්‍ය, ගච්ඡෙය්‍යාහං තං අම්බවනං පධානායා’’ති. ‘‘පධානන්ති ඛො, මෙඝිය, වදමානං කින්ති වදෙය්‍යාම! යස්ස දානි ත්වං, මෙඝිය, කාලං මඤ්ඤසී’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා යෙන තං අම්බවනං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා තං අම්බවනං අජ්ඣොගාහෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසීදි. අථ ඛො ආයස්මතො මෙඝියස්ස තස්මිං අම්බවනෙ විහරන්තස්ස යෙභුය්‍යෙන තයො පාපකා අකුසලා විතක්කා සමුදාචරන්ති, සෙය්‍යථීදං – කාමවිතක්කො, බ්‍යාපාදවිතක්කො, විහිංසාවිතක්කො. අථ ඛො ආයස්මතො මෙඝියස්ස එතදහොසි – ‘‘අච්ඡරියං වත භො, අබ්භුතං වත භො! සද්ධාය ච වතම්හා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා; අථ ච පනිමෙහි තීහි පාපකෙහි අකුසලෙහි විතක්කෙහි අන්වාසත්තා – කාමවිතක්කෙන, බ්‍යාපාදවිතක්කෙන, විහිංසාවිතක්කෙනා’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා මෙඝියො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මෙඝියො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘ඉධ මය්හං, භන්තෙ, තස්මිං අම්බවනෙ විහරන්තස්ස යෙභුය්‍යෙන තයො පාපකා අකුසලා විතක්කා සමුදාචරන්ති, සෙය්‍යථීදං – කාමවිතක්කො, බ්‍යාපාදවිතක්කො, විහිංසාවිතක්කො. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එතදහොසි – ‘අච්ඡරියං වත භො, අබ්භුතං වත භො! සද්ධාය ච වතම්හා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා; අථ ච පනිමෙහි තීහි පාපකෙහි අකුසලෙහි විතක්කෙහි අන්වාසත්තා – කාමවිතක්කෙන, බ්‍යාපාදවිතක්කෙන, විහිංසාවිතක්කෙනාති’’’.

‘‘අපරිපක්කාය, මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා පඤ්ච ධම්මා පරිපක්කාය සංවත්තන්ති. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ, මෙඝිය, භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො. අපරිපක්කාය, මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා අයං පඨමො ධම්මො පරිපක්කාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, මෙඝිය, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. අපරිපක්කාය, මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා අයං දුතියො ධම්මො පරිපක්කාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, මෙඝිය, යායං කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිවරණසප්පායා, සෙය්‍යථීදං – අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨිකථා පවිවෙකකථා අසංසග්ගකථා වීරියාරම්භකථා සීලකථා සමාධිකථා පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථා, එවරූපියා කථාය නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී. අපරිපක්කාය, මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා අයං තතියො ධම්මො පරිපක්කාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, මෙඝිය, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. අපරිපක්කාය, මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා අයං චතුත්ථො ධම්මො පරිපක්කාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, මෙඝිය, භික්ඛු පඤ්ඤවා හොති උදයත්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො අරියාය නිබ්බෙධිකාය සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා. අපරිපක්කාය, මෙඝිය, චෙතොවිමුත්තියා අයං පඤ්චමො ධම්මො පරිපක්කාය සංවත්තති.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං , මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – ‘සීලවා භවිස්සති…පෙ. … සමාදාය සික්ඛිස්සති සික්ඛාපදෙසු’’’.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං, මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – ‘යායං කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිවරණසප්පායා, සෙය්‍යථීදං – අප්පිච්ඡකථා…පෙ…. විමුත්තිඤාණදස්සනකථා, එවරූපියා කථාය නිකාමලාභී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී’’’.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං, මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – ‘ආරද්ධවීරියො විහරිස්සති…පෙ…. අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු’’’.

‘‘කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං , මෙඝිය, භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස – ‘පඤ්ඤවා භවිස්සති…පෙ…. සම්මාදුක්ඛක්ඛයගාමිනියා’’’.

‘‘තෙන ච පන, මෙඝිය, භික්ඛුනා ඉමෙසු පඤ්චසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය චත්තාරො ධම්මා උත්තරි භාවෙතබ්බා – අසුභා භාවෙතබ්බා රාගස්ස පහානාය, මෙත්තා භාවෙතබ්බා බ්‍යාපාදස්ස පහානාය, ආනාපානස්සති භාවෙතබ්බා

විතක්කුපච්ඡෙදාය, අනිච්චසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා අස්මිමානසමුග්ඝාතාය. අනිච්චසඤ්ඤිනො, මෙඝිය, අනත්තසඤ්ඤා සණ්ඨාති. අනත්තසඤ්ඤී අස්මිමානසමුග්ඝාතං පාපුණාති දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිබ්බාන''න්ති. තතියං.

4. නන්දකසුත්තං

4. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා නන්දකො උපට්ඨානසාලායං භික්ඛූ ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා බහිද්වාරකොට්ඨකෙ අට්ඨාසි කථාපරියොසානං ආගමයමානො. අථ ඛො භගවා කථාපරියොසානං විදිත්වා උක්කාසෙත්වා අග්ගළං ආකොටෙසි. විවරිංසු ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො ද්වාරං.

අථ ඛො භගවා උපට්ඨානසාලං පවිසිත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දකං එතදවොච – ''දීඝො ඛො ත්‍යායං, නන්දක, ධම්මපරියායො භික්ඛූනං පටිභාසි. අපි මෙ පිට්ඨි ආගිලායති බහිද්වාරකොට්ඨකෙ ඨිතස්ස කථාපරියොසානං ආගමයමානස්සා''ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා නන්දකො සාරජ්ජමානරූපො භගවන්තං එතදවොච – ''න ඛො පන මයං, භන්තෙ, ජානාම 'භගවා බහිද්වාරකොට්ඨකෙ ඨිතො'ති. සචෙ හි මයං, භන්තෙ, ජානෙය්‍යාම 'භගවා බහිද්වාරකොට්ඨකෙ ඨිතො'ති, එත්තකම්පි ( ) [(ධම්මං) කත්ථචි] නො නප්පටිභාසෙය්‍යා''ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දකං සාරජ්ජමානරූපං විදිත්වා ආයස්මන්තං නන්දකං එතදවොච – ''සාධු, සාධු, නන්දක! එතං ඛො, නන්දක, තුම්හාකං පතිරූපං කුලපුත්තානං සද්ධාය අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතානං, යං තුම්හෙ ධම්මියා කථාය සන්නිසීදෙය්‍යාථ. සන්නිපතිතානං වො, නන්දක, ද්වයං කරණීයං – ධම්මී වා කථා අරියො වා තුණ්හීභාවො. [අ. නි. 8.71; 9.1] සද්ධො ච, නන්දක, භික්ඛු හොති, නො ච සීලවා. එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො හොති. තෙන තං අඞ්ගං පරිපූරෙතබ්බං – 'කින්තාහං සද්ධො ච අස්සං සීලවා චා'ති. යතො ච ඛො, නන්දක, භික්ඛු සද්ධො ච හොති සීලවා ච, එවං සො තෙනඞ්ගෙන පරිපූරො හොති.

''සද්ධො ච, නන්දක, භික්ඛු හොති සීලවා ච, නො ච ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස. එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො හොති. තෙන තං අඞ්ගං පරිපූරෙතබ්බං – 'කින්තාහං සද්ධො ච අස්සං සීලවා ච ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්සා'ති. යතො ච ඛො, නන්දක, භික්ඛු සද්ධො ච හොති සීලවා ච ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, එවං සො තෙනඞ්ගෙන පරිපූරො හොති.

''සද්ධො ච, නන්දක, භික්ඛු හොති සීලවා ච ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො හොති. සෙය්‍යථාපි, නන්දක, පාණකො චතුප්පාදකො අස්ස. තස්ස එකො පාදො ඔමකො ලාමකො. එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො අස්ස. එවමෙවං ඛො, නන්දක, භික්ඛු සද්ධො ච හොති සීලවා ච ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො හොති. තෙන තං අඞ්ගං පරිපූරෙතබ්බං – 'කින්තාහං සද්ධො ච අස්සං සීලවා ච ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනායා'''ති.

''යතො ච ඛො, නන්දක, භික්ඛු සද්ධො ච හොති සීලවා ච ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, එවං සො තෙනඞ්ගෙන පරිපූරො හොතී''ති. ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වාන සුගතො උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි.

අථ ඛො ආයස්මා නන්දකො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''ඉදානි, ආවුසො, භගවා චතූහි පදෙහි කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – 'සද්ධො ච, නන්දක, භික්ඛු හොති, නො ච සීලවා. එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො හොති. තෙන තං අඞ්ගං පරිපූරෙතබ්බං – කින්තාහං සද්ධො ච අස්සං සීලවා චා'ති. යතො ච ඛො නන්දක භික්ඛු සද්ධො ච හොති සීලවා ච, එවං සො තෙනඞ්ගෙන පරිපූරො හොති. සද්ධො ච නන්දක භික්ඛු හොති සීලවා ච, නො ච ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස…පෙ…. ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො හොති. සෙය්‍යථාපි නන්දක පාණකො චතුප්පාදකො අස්ස, තස්ස එකො පාදො ඔමකො ලාමකො, එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො අස්ස. එවමෙවං ඛො, නන්දක, භික්ඛු සද්ධො ච හොති සීලවා ච, ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, එවං සො තෙනඞ්ගෙන අපරිපූරො හොති, තෙන තං අඞ්ගං පරිපූරෙතබ්බං 'කින්තාහං සද්ධො ච අස්සං සීලවා ච, ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනායා'ති. යතො ච ඛො, නන්දක, භික්ඛු සද්ධො ච හොති සීලවා ච ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, එවං සො තෙනඞ්ගෙන පරිපූරො හොතී''ති.

''පඤ්චිමෙ, ආවුසො, ආනිසංසා කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන ධම්මසාකච්ඡාය. කතමෙ පඤ්ච? ඉධාවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං,

කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. යථා යථා, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති , තථා තථා සො සත්ථු පියො ච හොති මනාපො ච ගරු ච භාවනීයො ච. අයං, ආවුසො, පඨමො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන ධම්මසාකච්ඡාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. යථා යථා, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං…පෙ…. බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති, තථා තථා සො තස්මිං ධම්මෙ අත්ථප්පටිසංවෙදී ච හොති ධම්මප්පටිසංවෙදී ච. අයං, ආවුසො, දුතියො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන ධම්මසාකච්ඡාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. යථා යථා, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං…පෙ…. බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති, තථා තථා සො තස්මිං ධම්මෙ ගම්භීරං අත්ථපදං පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සති. අයං, ආවුසො, තතියො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන ධම්මසාකච්ඡාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං…පෙ…. බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. යථා යථා, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං…පෙ…. බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති, තථා තථා නං සබ්‍රහ්මචාරී උත්තරි සම්භාවෙන්ති – ‘අද්ධා අයමායස්මා පත්තො වා පජ්ජති වා’. අයං, ආවුසො, චතුත්ථො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන ධම්මසාකච්ඡාය.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. යථා යථා, ආවුසො, භික්ඛු භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං , කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති, තත්ථ යෙ තෙ භික්ඛූ සෙඛා අප්පත්තමානසා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානා විහරන්ති, තෙ තං ධම්මං සුත්වා වීරියං ආරභන්ති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. යෙ පන තත්ථ භික්ඛූ අරහන්තො ඛීණාසවා වුසිතවන්තො කතකරණීයා ඔහිතභාරා අනුප්පත්තසදත්ථා පරික්ඛීණභවසංයොජනා සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තා, තෙ තං ධම්මං සුත්වා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරංයෙව අනුයුත්තා විහරන්ති. අයං, ආවුසො, පඤ්චමො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන ධම්මසාකච්ඡාය. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, පඤ්ච ආනිසංසා කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන ධම්මසාකච්ඡායා’’ති. චතුත්ථං.

5. බලසුත්තං

5. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි චත්තාරි? පඤ්ඤාබලං, වීරියබලං, අනවජ්ජබලං, සඞ්ගාහබලං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤාබලං? යෙ ධම්මා කුසලා කුසලසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා අකුසලා අකුසලසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා සාවජ්ජා සාවජ්ජසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා අනවජ්ජා අනවජ්ජසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා කණ්හා කණ්හසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා සුක්කා සුක්කසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා සෙවිතබ්බා සෙවිතබ්බසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා අසෙවිතබ්බා අසෙවිතබ්බසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා නාලමරියා නාලමරියසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා අලමරියා අලමරියසඞ්ඛාතා, ත්‍යාස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා හොන්ති වොචරිතා. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤාබලං.

‘‘කතමඤ්ච , භික්ඛවෙ, වීරියබලං? යෙ ධම්මා අකුසලා අකුසලසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා සාවජ්ජා සාවජ්ජසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා කණ්හා කණ්හසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා අසෙවිතබ්බා අසෙවිතබ්බසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා නාලමරියා නාලමරියසඞ්ඛාතා, තෙසං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. යෙ ධම්මා කුසලා කුසලසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා අනවජ්ජා අනවජ්ජසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා සුක්කා සුක්කසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා සෙවිතබ්බා සෙවිතබ්බසඞ්ඛාතා යෙ ධම්මා අලමරියා අලමරියසඞ්ඛාතා, තෙසං ධම්මානං පටිලාභාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වීරියබලං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, අනවජ්ජබලං? ඉධ, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන සමන්නාගතො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අනවජ්ජබලං.

‘‘කතමඤ්ච , භික්ඛවෙ, සඞ්ගාහබලං? චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, සඞ්ගහවත්ථූනි – දානං, පෙය්‍යවජ්ජං, අත්ථචරියා, සමානත්තතා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, දානානං යදිදං ධම්මදානං. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, පෙය්‍යවජ්ජානං යදිදං අත්ථිකස්ස ඔහිතසොතස්ස පුනප්පුනං ධම්මං දෙසෙති. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, අත්ථචරියානං යදිදං අස්සද්ධං සද්ධාසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති, දුස්සීලං සීලසම්පදාය… පෙ…. මච්ඡරිං චාගසම්පදාය…පෙ…. දුප්පඤ්ඤං පඤ්ඤාසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, සමානත්තතානං යදිදං සොතාපන්නො සොතාපන්නස්ස සමානත්තො, සකදාගාමී සකදාගාමිස්ස සමානත්තො, අනාගාමී අනාගාමිස්ස සමානත්තො, අරහා අරහතො සමානත්තො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සඞ්ගාහබලං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි බලානි.

‘‘ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි බලෙහි සමන්නාගතො අරියසාවකො පඤ්ච භයානි සමතික්කන්තො හොති. කතමානි පඤ්ච? ආජීවිකභයං, අසිලොකභයං, පරිසසාරජ්ජභයං, මරණභයං , දුග්ගතිභයං. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘නාහං ආජීවිකභයස්ස භායාමි. කිස්සාහං ආජීවිකභයස්ස භායිස්සාමි? අත්ථි මෙ චත්තාරි බලානි – පඤ්ඤාබලං, වීරියබලං, අනවජ්ජබලං, සඞ්ගාහබලං. දුප්පඤ්ඤො ඛො ආජීවිකභයස්ස භායෙය්‍ය. කුසීතො ආජීවිකභයස්ස භායෙය්‍ය. සාවජ්ජකායකම්මන්තවචීකම්මන්තමනොකම්මන්තො ආජීවිකභයස්ස භායෙය්‍ය. අසඞ්ගාහකො ආජීවිකභයස්ස භායෙය්‍ය. නාහං අසිලොකභයස්ස භායාමි…පෙ…. නාහං පරිසසාරජ්ජභයස්ස භායාමි…පෙ…. නාහං මරණභයස්ස භායාමි…පෙ…. නාහං දුග්ගතිභයස්ස භායාමි. කිස්සාහං දුග්ගතිභයස්ස භායිස්සාමි? අත්ථි මෙ චත්තාරි බලානි – පඤ්ඤාබලං, වීරියබලං, අනවජ්ජබලං, සඞ්ගාහබලං. දුප්පඤ්ඤො ඛො දුග්ගතිභයස්ස භායෙය්‍ය. කුසීතො දුග්ගතිභයස්ස භායෙය්‍ය. සාවජ්ජකායකම්මන්තවචීකම්මන්තමනොකම්මන්තො දුග්ගතිභයස්ස භායෙය්‍ය. අසඞ්ගාහකො දුග්ගතිභයස්ස භායෙය්‍ය. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි බලෙහි සමන්නාගතො අරියසාවකො ඉමානි පඤ්ච භයානි සමතික්කන්තො හොතී’’ති. පඤ්චමං.

6. සෙවනාසුත්තං

6. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි…පෙ…. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘පුග්ගලොපි , ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපි. චීවරම්පි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බං – සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. පිණ්ඩපාතොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපි. සෙනාසනම්පි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බං – සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. ගාමනිගමොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපි. ජනපදපදෙසොපි ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපි.

‘‘‘පුග්ගලොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්ථ යං ජඤ්ඤා පුග්ගලං – ‘ඉමං ඛො මෙ පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති; යෙ ච ඛො මෙ පබ්බජිතෙන ජීවිතපරික්ඛාරා සමුදානෙතබ්බා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා තෙ ච කසිරෙන සමුදාගච්ඡන්ති; යස්ස චම්හි අත්ථාය අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සො ච මෙ සාමඤ්ඤත්ථො න භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡතී’ති, තෙනාවුසො, පුග්ගලෙන සො පුග්ගලො රත්තිභාගං වා දිවසභාගං වා සඞ්ඛාපි අනාපුච්ඡා පක්කමිතබ්බං නානුබන්ධිතබ්බො.

‘‘තත්ථ යං ජඤ්ඤා පුග්ගලං – ‘ඉමං ඛො මෙ පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති; යෙ ච ඛො මෙ පබ්බජිතෙන ජීවිතපරික්ඛාරා සමුදානෙතබ්බා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා තෙ ච අප්පකසිරෙන සමුදාගච්ඡන්ති; යස්ස චම්හි අත්ථාය අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සො ච මෙ සාමඤ්ඤත්ථො න භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡතී’ති, තෙනාවුසො, පුග්ගලෙන සො පුග්ගලො සඞ්ඛාපි අනාපුච්ඡා පක්කමිතබ්බං නානුබන්ධිතබ්බො.

‘‘තත්ථ යං ජඤ්ඤා පුග්ගලං – ‘ඉමං ඛො මෙ පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති; යෙ ච ඛො මෙ පබ්බජිතෙන ජීවිතපරික්ඛාරා සමුදානෙතබ්බා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා තෙ ච කසිරෙන සමුදාගච්ඡන්ති; යස්ස චම්හි අත්ථාය අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සො ච මෙ සාමඤ්ඤත්ථො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡතී’ති, තෙනාවුසො, පුග්ගලෙන සො පුග්ගලො සඞ්ඛාපි අනුබන්ධිතබ්බො න පක්කමිතබ්බං.

‘‘තත්ථ යං ජඤ්ඤා පුග්ගලං – ‘ඉමං ඛො මෙ පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති; යෙ ච ඛො මෙ පබ්බජිතෙන ජීවිතපරික්ඛාරා සමුදානෙතබ්බා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා තෙ ච අප්පකසිරෙන සමුදාගච්ඡන්ති; යස්ස චම්හි අත්ථාය අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සො ච මෙ සාමඤ්ඤත්ථො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡතී’ති, තෙනාවුසො, පුග්ගලෙන සො පුග්ගලො යාවජීවං අනුබන්ධිතබ්බො න පක්කමිතබ්බං අපි පනුජ්ජමානෙන [පණුජ්ජමානෙන (?)]. ‘පුග්ගලොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘චීවරම්පි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බං – සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පී’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්ථ යං ජඤ්ඤා චීවරං – ‘ඉදං ඛො මෙ චීවරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්තී’ති, එවරූපං චීවරං න සෙවිතබ්බං . තත්ථ යං ජඤ්ඤා චීවරං – ‘ඉදං ඛො මෙ චීවරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්තී’ති, එවරූපං චීවරං සෙවිතබ්බං. ‘චීවරම්පි , ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බං – සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පී’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘පිණ්ඩපාතොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්ථ යං ජඤ්ඤා පිණ්ඩපාතං – ‘ඉමං ඛො මෙ පිණ්ඩපාතං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්තී’ති, එවරූපො පිණ්ඩපාතො න සෙවිතබ්බො. තත්ථ යං ජඤ්ඤා

පිණ්ඩපාතං – ‘ඉමං ඛො මෙ පිණ්ඩපාතං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්තී’ති, එවරූපො පිණ්ඩපාතො සෙවිතබ්බො. ‘පිණ්ඩපාතොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

“‘සෙනාසනම්පි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බං – සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පී’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්ථ යං ජඤ්ඤා සෙනාසනං – “ඉදං ඛො මෙ සෙනාසනං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්තී’ති, එවරූපං සෙනාසනං න සෙවිතබ්බං. තත්ථ යං ජඤ්ඤා සෙනාසනං – ‘ඉදං ඛො මෙ සෙනාසනං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති , කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්තී’ති, එවරූපං සෙනාසනං සෙවිතබ්බං. ‘සෙනාසනම්පි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බං – සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පී’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

“‘ගාමනිගමොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්ථ යං ජඤ්ඤා ගාමනිගමං – ‘ඉමං ඛො මෙ ගාමනිගමං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්තී’ති, එවරූපො ගාමනිගමො න සෙවිතබ්බො. තත්ථ යං ජඤ්ඤා ගාමනිගමං – ‘ඉමං ඛො, මෙ ගාමනිගමං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්තී’ති, එවරූපො ගාමනිගමො සෙවිතබ්බො. ‘ගාමනිගමොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

“‘ජනපදපදෙසොපි , ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්ථ යං ජඤ්ඤා ජනපදපදෙසං – ‘ඉමං ඛො මෙ ජනපදපදෙසං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්තී’ති, එවරූපො ජනපදපදෙසො න සෙවිතබ්බො. තත්ථ යං ජඤ්ඤා ජනපදපදෙසං – ‘ඉමං ඛො මෙ ජනපදපදෙසං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්තී’ති, එවරූපො ජනපදපදෙසො සෙවිතබ්බො. ‘ජනපදපදෙසොපි, ආවුසො, දුවිධෙන වෙදිතබ්බො – සෙවිතබ්බොපි අසෙවිතබ්බොපී’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්ත”න්ති. ඡට්ඨං.

7. සුතවාසුත්තං

7. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. අථ ඛො සුතවා පරිබ්බාජකො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සුතවා පරිබ්බාජකො භගවන්තං එතදවොච –

“එකමිදාහං, භන්තෙ, සමයං භගවා ඉධෙව රාජගහෙ විහරාමි ගිරිබ්බජෙ. තත්‍ර මෙ, භන්තෙ, භගවතො සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යො සො, සුතවා [සුතව (සයා.)], භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො, අභබ්බො සො පඤ්ච ඨානානි අජ්ඣාචරිතුං – අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු අදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං ආදාතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවිතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සම්පජානමුසා [සම්පජානං මුසා (ක. සී.)] භාසිතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සන්නිධිකාරකං කාමෙ පරිභුඤ්ජිතුං සෙය්‍යථාපි පුබ්බෙ අගාරියභූතො’ති. කච්චි මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුස්සුතං සුග්ගහිතං සුමනසිකතං සූපධාරිත”න්ති?

“තග්ඝ තෙ එතං, සුතවා, සුස්සුතං සුග්ගහිතං සුමනසිකතං සූපධාරිතං. පුබ්බෙ චාහං, සුතවා, එතරහි ච එවං වදාමි – ‘යො සො භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො, අභබ්බො සො නව ඨානානි අජ්ඣාචරිතුං – අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු අදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං ආදාතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවිතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සම්පජානමුසා භාසිතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සන්නිධිකාරකං කාමෙ පරිභුඤ්ජිතුං සෙය්‍යථාපි පුබ්බෙ අගාරියභූතො, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු ඡන්දාගතිං ගන්තුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු දොසාගතිං ගන්තුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු මොහාගතිං ගන්තුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු භයාගතිං ගන්තුං’. පුබ්බෙ චාහං, සුතවා, එතරහි ච එවං වදාමි – ‘යො සො භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො, අභබ්බො සො ඉමානි නව ඨානානි අජ්ඣාචරිතු’”න්ති. සත්තමං.

8. සජ්ඣසුත්තං

8. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. අථ ඛො සජ්ඣො පරිබ්බාජකො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සජ්ඣො පරිබ්බාජකො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘එකමිදාහං, භන්තෙ, සමයං භගවා ඉධෙව රාජගහෙ විහරාමි ගිරිබ්බජෙ. තත්‍ර මෙ, භන්තෙ, භගවතො සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යො සො, සජ්ඣ, භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො, අභබ්බො සො පඤ්ච ඨානානි අජ්ඣාචරිතුං – අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු අදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං ආදාතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවිතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සම්පජානමුසා භාසිතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සන්නිධිකාරකං කාමෙ පරිභුඤ්ජිතුං සෙය්‍යථාපි පුබ්බෙ අගාරියභූතො’ති. කච්චි මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුස්සුතං සුග්ගහිතං සුමනසිකතං සූපධාරිත’’න්ති?

‘‘තග්ඝ තෙ එතං, සජ්ඣ, සුස්සුතං සුග්ගහිතං සුමනසිකතං සූපධාරිතං. පුබ්බෙ චාහං, සජ්ඣ , එතරහි ච එවං වදාමි – ‘යො සො භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො, අභබ්බො සො නව ඨානානි අජ්ඣාචරිතුං – අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතුං…පෙ…. අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සන්නිධිකාරකං කාමෙ පරිභුඤ්ජිතුං සෙය්‍යථාපි පුබ්බෙ අගාරියභූතො, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු බුද්ධං පච්චක්ඛාතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු ධම්මං පච්චක්ඛාතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සඞ්ඝං පච්චක්ඛාතුං, අභබ්බො ඛීණාසවො භික්ඛු සික්ඛං පච්චක්ඛාතුං’. පුබ්බෙ චාහං, සජ්ඣ, එතරහි ච එවං වදාමි – ‘යො සො භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො, අභබ්බො සො ඉමානි නව ඨානානි අජ්ඣාචරිතු’’’න්ති. අට්ඨමං.

9. පුග්ගලසුත්තං

9. ‘‘නවයිමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ නව? අරහා, අරහත්තාය පටිපන්නො, අනාගාමී, අනාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, සකදාගාමී, සකදාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො , සොතාපන්නො, සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, පුථුජ්ජනො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. නවමං.

10. ආහුනෙය්‍යසුත්තං

10. ‘‘නවයිමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා ආහුනෙය්‍යා පාහුනෙය්‍යා දක්ඛිණෙය්‍යා අඤ්ජලිකරණීයා අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙ නව? අරහා, අරහත්තාය පටිපන්නො, අනාගාමී, අනාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, සකදාගාමී, සකදාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, සොතාපන්නො, සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො, ගොත්‍රභූ – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව පුග්ගලා ආහුනෙය්‍යා…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. දසමං.

සම්බොධිවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

සම්බොධි නිස්සයො චෙව, මෙඝිය නන්දකං බලං;
සෙවනා සුතවා සජ්ඣො, පුග්ගලො ආහුනෙය්‍යොන චාති.

2. සීහනාදවග්ගො

1. සීහනාදසුත්තං

11. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ''වුත්ථො මෙ, භන්තෙ, සාවත්ථියං වස්සාවාසො. ඉච්ඡාමහං, භන්තෙ, ජනපදචාරිකං පක්කමිතු''න්ති. ''යස්සදානි ත්වං, සාරිපුත්ත, කාලං මඤ්ඤසී''ති. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු අචිරපක්කන්තෙ ආයස්මන්තෙ සාරිපුත්තෙ භගවන්තං එතදවොච – ''ආයස්මා මං, භන්තෙ, සාරිපුත්තො ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කන්තො''ති. අථ ඛො භගවා අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආමන්තෙසි – ''එහි ත්වං, භික්ඛු, මම වචනෙන සාරිපුත්තං ආමන්තෙහි – 'සත්ථා තං, ආවුසො සාරිපුත්ත, ආමන්තෙතී'''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො පටිස්සුත්වා යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච – ''සත්ථා තං, ආවුසො සාරිපුත්ත, ආමන්තෙතී''ති. ''එවමාවුසො''ති ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො තස්ස භික්ඛුනො පච්චස්සොසි.

තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ච මහාමොග්ගල්ලානො [මහාමොග්ගලානො (ක.)] ආයස්මා ච ආනන්දො අවාපුරණං [අපාපුරණං (සයා. ක.)] ආදාය විහාරෙ ආහිණ්ඩන්ති [විහාරෙන විහාරං අන්වාහිණ්ඩන්ති (සී. පී.), විහාරං ආහිණ්ඩන්ති (සයා.)] – ''අභික්කමථායස්මන්තො, අභික්කමථායස්මන්තො! ඉදානායස්මා සාරිපුත්තො භගවතො සම්මුඛා සීහනාදං නදිස්සතී''ති. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං භගවා එතදවොච – ''ඉධ තෙ, සාරිපුත්ත, අඤ්ඤතරො සබ්‍රහ්මචාරී ඛීයනධම්මං ආපන්නො – 'ආයස්මා මං, භන්තෙ, සාරිපුත්තො ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජචාරිකං පක්කන්තො'''ති.

''යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, පථවියං සුචිම්පි නික්ඛිපන්ති අසුචිම්පි නික්ඛිපන්ති ගූථගතම්පි නික්ඛිපන්ති මුත්තගතම්පි නික්ඛිපන්ති ඛෙළගතම්පි නික්ඛිපන්ති පුබ්බගතම්පි නික්ඛිපන්ති ලොහිතගතම්පි නික්ඛිපන්ති, න ච තෙන පථවී අට්ටීයති වා හරායති වා ජිගුච්ඡති වා; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, පථවීසමෙන චෙතසා විහරාමි විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, ආපස්මිං සුචිම්පි ධොවන්ති අසුචිම්පි ධොවන්ති ගූථගතම්පි... මුත්තගතම්පි... ඛෙළගතම්පි... පුබ්බගතම්පි... ලොහිතගතම්පි ධොවන්ති, න ච තෙන ආපො අට්ටීයති වා හරායති වා ජිගුච්ඡති වා; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, ආපොසමෙන චෙතසා විහරාමි විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, තෙජො සුචිම්පි ඩහති අසුචිම්පි ඩහති ගූථගතම්පි... මුත්තගතම්පි... ඛෙළගතම්පි... පුබ්බගතම්පි... ලොහිතගතම්පි ඩහති, න ච තෙන තෙජො අට්ටීයති වා හරායති වා ජිගුච්ඡති වා; එවමෙවං ඛො අහං , භන්තෙ, තෙජොසමෙන චෙතසා විහරාමි විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, වායො සුචිම්පි උපවායති අසුචිම්පි උපවායති ගූථගතම්පි... මුත්තගතම්පි... ඛෙළගතම්පි... පුබ්බගතම්පි... ලොහිතගතම්පි උපවායති, න ච තෙන වායො අට්ටීයති වා හරායති වා ජිගුච්ඡති වා; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, වායොසමෙන චෙතසා විහරාමි විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

''සෙය්‍යථාපි , භන්තෙ, රජොහරණං සුචිම්පි පුඤ්ඡති අසුචිම්පි පුඤ්ඡති ගූථගතම්පි... මුත්තගතම්පි... ඛෙළගතම්පි... පුබ්බගතම්පි... ලොහිතගතම්පි පුඤ්ඡති, න ච තෙන රජොහරණං අට්ටීයති වා හරායති වා ජිගුච්ඡති වා; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, රජොහරණසමෙන චෙතසා විහරාමි විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, චණ්ඩාලකුමාරකො වා චණ්ඩාලකුමාරිකා වා කළොපිහත්ථො නන්තකවාසී ගාමං වා නිගමං වා පවිසන්තො නීචචිත්තංයෙව උපට්ඨපෙත්වා පවිසති; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, චණ්ඩාලකුමාරකචණ්ඩාලකුමාරිකාසමෙන චෙතසා විහරාමි විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, උසභො ඡින්නවිසාණො සූරතො සුදන්තො සුවිනීතො රථියාය රථියං සිඞ්ඝාටකෙන සිඞ්ඝාටකං අන්වාහිණ්ඩන්තො න කිඤ්චි හිංසති පාදෙන වා විසාණෙන වා; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, උසභඡින්නවිසාණසමෙන චෙතසා විහරාමි විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, ඉත්ථී වා පුරිසො වා දහරො යුවා මණ්ඩනකජාතිකො සීසංන්හාතො අහිකුණපෙන වා කුක්කුරකුණපෙන වා මනුස්සකුණපෙන වා කණ්ඨෙ ආසත්තෙන අට්ටීයෙය්‍ය හරායෙය්‍ය ජිගුච්ඡෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, ඉමිනා පූතිකායෙන අට්ටීයාමි හරායාමි ජිගුච්ඡාමි. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය.

‘‘සෙය්‍යථාපි , භන්තෙ, පුරිසො මෙදකථාලිකං පරිහරෙය්‍ය ඡිද්දාවඡිද්දං උග්ඝරන්තං පග්ඝරන්තං; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, ඉමං කායං පරිහරාමි ඡිද්දාවඡිද්දං උග්ඝරන්තං පග්ඝරන්තං. යස්ස නූන, භන්තෙ, කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස, සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍යා’’ති.

අථ ඛො සො භික්ඛු උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අච්චයො මං, භන්තෙ, අච්චගමා යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං, යො අහං ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං අසතා තුච්ඡා මුසා අභූතෙන අබ්භාචික්ඛිං. තස්ස මෙ, භන්තෙ, භගවා අච්චයං අච්චයතො පටිග්ගණ්හතු ආයතිං සංවරායා’’ති. ‘‘තග්ඝ තං [ත්වං (සී. පී.)], භික්ඛු, අච්චයො අච්චගමා යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං, යො ත්වං සාරිපුත්තං අසතා තුච්ඡා මුසා අභූතෙන අබ්භාචික්ඛි. යතො ච ඛො ත්වං, භික්ඛු, අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොසි, තං තෙ මයං පටිග්ගණ්හාම. වුඩ්ඪිහෙසා, භික්ඛු, අරියස්ස විනයෙ යො අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොති ආයතිං සංවරං ආපජ්ජතී’’ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසි – ‘‘ඛම, සාරිපුත්ත, ඉමස්ස මොඝපුරිසස්ස, පුරා තස්ස තත්ථෙව සත්තධා මුද්ධා ඵලතී’’ති [ඵලිස්සතීති (ක. සී. ස්‍යා. පී. ක.) අට්ඨකථාසු පන ‘‘ඵලතීති’’ ඉත්වෙව දිස්සති]. ‘‘ඛමාමහං, භන්තෙ, තස්ස ආයස්මතො සචෙ මං සො ආයස්මා එවමාහ – ‘ඛමතු ච මෙ සො ආයස්මා’’’ති. පඨමං.

2. සඋපාදිසෙසසුත්තං

12. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. අථ ඛො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස එතදහොසි – ‘‘අතිප්පගො ඛො තාව සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිතුං, යංනූනාහං යෙන අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං ආරාමො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍ය’’න්ති. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං ආරාමො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා තෙහි අඤ්ඤතිත්ථියෙහි පරිබ්බාජකෙහි සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි.

තෙන ඛො පන සමයෙන තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘‘යො හි කොචි, ආවුසො, සඋපාදිසෙසො කාලං කරොති, සබ්බො සො අපරිමුත්තො නිරයා අපරිමුත්තො තිරච්ඡානයොනියා අපරිමුත්තො පෙත්තිවිසයා අපරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා’’ති. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං භාසිතං නෙව අභිනන්දි නප්පටික්කොසි. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි – ‘‘භගවතො සන්තිකෙ එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ආජානිස්සාමී’’ති. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘ඉධාහං, භන්තෙ, පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසිං. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එතදහොසි – ‘අතිප්පගො ඛො තාව සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිතුං; යංනූනාහං යෙන අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං ආරාමො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍ය’න්ති. අථ ඛො අහං, භන්තෙ, යෙන අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං ආරාමො තෙනුපසඞ්කමිං; උපසඞ්කමිත්වා තෙහි අඤ්ඤතිත්ථියෙහි පරිබ්බාජකෙහි සද්ධිං සම්මොදිං. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිං. තෙන ඛො පන සමයෙන තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘යො හි කොචි, ආවුසො, සඋපාදිසෙසො කාලං කරොති,

සබ්බො සො අපරිමුත්තො නිරයා අපරිමුත්තො තිරච්ඡානයොනියා අපරිමුත්තො පෙත්තිවිසයා අපරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා'ති. අථ ඛො අහං, භන්තෙ, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං භාසිතං නෙව අභිනන්දිං නප්පටික්කොසිං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කමිං – 'භගවතො සන්තිකෙ එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ආජානිස්සාමී'''ති.

''කෙ ච [කෙචි (ස්‍යා. පී.), තෙ ච (ක.)], සාරිපුත්ත, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා බාලා අබ්‍යත්තා, කෙ ච [කෙචි (ස්‍යා. පී. ක.) අ. නි. 6.44 පාළියා සංසන්දෙතබ්බං] සඋපාදිසෙසං වා 'සඋපාදිසෙසො'ති ජානිස්සන්ති, අනුපාදිසෙසං වා 'අනුපාදිසෙසො'ති ජානිස්සන්ති''!

''නවයිමෙ, සාරිපුත්ත, පුග්ගලා සඋපාදිසෙසා කාලං කුරුමානා පරිමුත්තා නිරයා පරිමුත්තා තිරච්ඡානයොනියා පරිමුත්තා පෙත්තිවිසයා පරිමුත්තා අපායදුග්ගතිවිනිපාතා. කතමෙ නව? ඉධ , සාරිපුත්ත, එකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී , පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා අන්තරාපරිනිබ්බායී හොති. අයං, සාරිපුත්ත , පඨමො පුග්ගලො සඋපාදිසෙසො කාලං කුරුමානො පරිමුත්තො නිරයා පරිමුත්තො තිරච්ඡානයොනියා පරිමුත්තො පෙත්තිවිසයා පරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා.

''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා උපහච්චපරිනිබ්බායී හොති…පෙ…. අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති…පෙ…. සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති…පෙ…. උද්ධංසොතො හොති අකනිට්ඨගාමී. අයං, සාරිපුත්ත, පඤ්චමො පුග්ගලො සඋපාදිසෙසො කාලං කුරුමානො පරිමුත්තො නිරයා පරිමුත්තො තිරච්ඡානයොනියා පරිමුත්තො පෙත්තිවිසයා පරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා.

''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. අයං, සාරිපුත්ත, ඡට්ඨො පුග්ගලො සඋපාදිසෙසො කාලං කුරුමානො පරිමුත්තො නිරයා…පෙ…. පරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා.

''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා එකබීජී හොති, එකංයෙව මානුසකං භවං නිබ්බත්තෙත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. අයං, සාරිපුත්ත, සත්තමො පුග්ගලො සඋපාදිසෙසො කාලං කුරුමානො පරිමුත්තො නිරයා…පෙ…. පරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා.

''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා කොලංකොලො හොති, ද්වෙ වා තීණි වා කුලානි සන්ධාවිත්වා සංසරිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. අයං, සාරිපුත්ත, අට්ඨමො පුග්ගලො සඋපාදිසෙසො කාලං කුරුමානො පරිමුත්තො නිරයා…පෙ…. පරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා.

''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී, පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සත්තක්ඛත්තුපරමො හොති, සත්තක්ඛත්තුපරමං දෙවෙ ච මනුස්සෙ ච සන්ධාවිත්වා සංසරිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. අයං, සාරිපුත්ත, නවමො පුග්ගලො සඋපාදිසෙසො කාලං කුරුමානො පරිමුත්තො නිරයා පරිමුත්තො තිරච්ඡානයොනියා පරිමුත්තො පෙත්තිවිසයා පරිමුත්තො අපායදුග්ගතිවිනිපාතා.

''කෙ ච, සාරිපුත්ත, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා බාලා අබ්‍යත්තා, කෙ ච සඋපාදිසෙසං වා 'සඋපාදිසෙසො'ති ජානිස්සන්ති, අනුපාදිසෙසං වා 'අනුපාදිසෙසො'ති ජානිස්සන්ති! ඉමෙ ඛො, සාරිපුත්ත, නව පුග්ගලා සඋපාදිසෙසා කාලං කුරුමානා පරිමුත්තා නිරයා පරිමුත්තා තිරච්ඡානයොනියා පරිමුත්තා පෙත්තිවිසයා පරිමුත්තා අපායදුග්ගතිවිනිපාතා. න තාවායං, සාරිපුත්ත, ධම්මපරියායො පටිභාසි භික්ඛූනං භික්ඛුනීනං උපාසකානං උපාසිකානං. තං කිස්ස හෙතු? මායිමං ධම්මපරියායං සුත්වා පමාදං ආහරිංසූති [ආහරිංසු (සී. පී.)]. අපි ච මයා [අපි චායං (?)], සාරිපුත්ත, ධම්මපරියායො පඤ්හාධිප්පායෙන භාසිතො''ති. දුතියං.

3. කොට්ඨිකසුත්තං

13. අථ ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිකො [මහාකොට්ඨිතො (සී. ස්‍යා. පී.)] යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිකො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච – ''කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, 'යං කම්මං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං, තං මෙ කම්මං සම්පරායවෙදනීයං හොතූ'ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී''ති? ''නො හිදං, ආවුසො''.

‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං සුඛවෙදනීයං [සුඛවෙදනියං (ක.) ම. නි. 3.8 පස්සිතබ්බං], තං මෙ කම්මං දුක්ඛවෙදනීයං [දුක්ඛවෙදනියං (ක.)] හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං සුඛවෙදනීයං [සුඛවෙදනියං (ක.) ම. නි. 3.8 පස්සිතබ්බං], තං මෙ කම්මං දුක්ඛවෙදනීයං [දුක්ඛවෙදනියං (ක.)] හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං පනාවුසො, සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං දුක්ඛවෙදනීයං, තං මෙ කම්මං සුඛවෙදනීයං හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං පරිපක්කවෙදනීයං, තං මෙ කම්මං අපරිපක්කවෙදනීයං හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං අපරිපක්කවෙදනීයං, තං මෙ කම්මං පරිපක්කවෙදනීයං හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං බහුවෙදනීයං, තං මෙ කම්මං අප්පවෙදනීයං හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත , ‘යං කම්මං අප්පවෙදනීයං, තං මෙ කම්මං බහුවෙදනීයං හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං වෙදනීයං, තං මෙ කම්මං අවෙදනීයං හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, ‘යං කම්මං අවෙදනීයං, තං මෙ කම්මං වෙදනීයං හොතූ’ති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’.

‘‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං තං මෙ කම්මං සම්පරායවෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං සම්පරායවෙදනීයං තං මෙ කම්මං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොතූති , එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං සුඛවෙදනීයං තං මෙ කම්මං දුක්ඛවෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං දුක්ඛවෙදනීයං තං මෙ කම්මං සුඛවෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං පරිපක්කවෙදනීයං තං මෙ කම්මං අපරිපක්කවෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං අපරිපක්කවෙදනීයං තං මෙ කම්මං පරිපක්කවෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං බහුවෙදනීයං තං මෙ කම්මං අප්පවෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං අප්පවෙදනීයං තං මෙ කම්මං බහුවෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං වෙදනීයං තං මෙ කම්මං අවෙදනීයං හොතූති , එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි.

‘‘‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, යං කම්මං අවෙදනීයං තං මෙ කම්මං වෙදනීයං හොතූති, එතස්ස අත්ථාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි. අථ කිමත්ථං චරහාවුසො, භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති?

‘‘යං ඛ්වස්ස [යං ඛො (ක.)], ආවුසො, අඤ්ඤාතං අදිට්ඨං අප්පත්තං අසච්ඡිකතං අනභිසමෙතං, තස්ස ඤාණාය දස්සනාය පත්තියා සච්ඡිකිරියාය අභිසමයාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති [වුස්සති (සෘා.)]. (‘‘කිං පනස්සාවුසො, අඤ්ඤාතං අදිට්ඨං අප්පත්තං අසච්ඡිකතං අනභිසමෙතං, යස්ස ඤාණාය දස්සනාය පත්තියා සච්ඡිකිරියාය අභිසමයාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති?) [( ) සෘා. ක. පොත්ථකෙසු නත්ථි] ‘‘‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති ඛ්වස්ස [ඛො යං (ක.)], ආවුසො, අඤ්ඤාතං අදිට්ඨං අප්පත්තං අසච්ඡිකතං අනභිසමෙතං. තස්ස ඤාණාය දස්සනාය පත්තියා සච්ඡිකිරියාය අභිසමයාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති. අයං ‘දුක්ඛසමුදයො’ති ඛ්වස්ස, ආවුසො…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති ඛ්වස්ස, ආවුසො…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති ඛ්වස්ස, ආවුසො, අඤ්ඤාතං අදිට්ඨං අප්පත්තං අසච්ඡිකතං අනභිසමෙතං. තස්ස ඤාණාය දස්සනාය පත්තියා සච්ඡිකිරියාය අභිසමයාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති. ඉදං ඛ්වස්ස [ඉති ඛො යං (ක.)], ආවුසො, අඤ්ඤාතං අදිට්ඨං අප්පත්තං අසච්ඡිකතං අනභිසමෙතං. තස්ස [යස්ස (?)] ඤාණාය දස්සනාය පත්තියා සච්ඡිකිරියාය අභිසමයාය භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී’’ති. තතියං.

4. සමිද්ධිසුත්තං

14. අථ ඛො ආයස්මා සමිද්ධි යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සමිද්ධිං ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච – ‘‘කිමාරම්මණා, සමිද්ධි, පුරිසස්ස සඞ්කප්පවිතක්කා උප්පජ්ජන්තී’’ති? ‘‘නාමරූපාරම්මණා, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන, සමිද්ධි, ක්ව නානත්තං ගච්ඡන්තී’’ති? ‘‘ධාතූසු, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංසමුදයා’’ති? ‘‘ඵස්සසමුදයා, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංසමොසරණා’’ති? ‘‘වෙදනාසමොසරණා, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන , සමිද්ධි, කිංපමුඛා’’ති? ‘‘සමාධිප්පමුඛා, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංඅධිපතෙය්‍යා’’ති? ‘‘සතාධිපතෙය්‍යා, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංඋත්තරා’’ති? ‘‘පඤ්ඤුත්තරා, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංසාරා’’ති? ‘‘විමුත්තිසාරා, භන්තෙ’’ති. ‘‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංඔගධා’’ති? ‘‘අමතොගධා, භන්තෙ’’ති.

‘‘‘කිමාරම්මණා, සමිද්ධි, පුරිසස්ස සඞ්කප්පවිතක්කා උප්පජ්ජන්තී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නාමරූපාරම්මණා, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, ක්ව නානත්තං ගච්ඡන්තී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘ධාතූසු, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංසමුදයා’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘ඵස්සසමුදයා, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංසමොසරණා’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘වෙදනාසමොසරණා, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංපමුඛා’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘සමාධිප්පමුඛා, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංඅධිපතෙය්‍යා’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘සතාධිපතෙය්‍යා, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංඋත්තරා’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘පඤ්ඤුත්තරා, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංසාරා’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘විමුත්තිසාරා, භන්තෙ’ති වදෙසි. ‘තෙ පන, සමිද්ධි, කිංඔගධා’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘අමතොගධා, භන්තෙ’ති වදෙසි. සාධු සාධු, සමිද්ධි! සාධු ඛො ත්වං, සමිද්ධි, පුට්ඨො [පඤ්හං (සී. සෘා. පී.)] පුට්ඨො විස්සජ්ජෙසි, තෙන ච මා මඤ්ඤී’’ති. චතුත්ථං.

5. ගණ්ඩසුත්තං

15. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ගණ්ඩො අනෙකවස්සගණිකො. තස්සස්සු ගණ්ඩස්ස නව වණමුඛානි නව අභෙදනමුඛානි. තතො යං කිඤ්චි පග්ඝරෙය්‍ය – අසුචියෙව පග්ඝරෙය්‍ය, දුග්ගන්ධංයෙව පග්ඝරෙය්‍ය, ජෙගුච්ඡියංයෙව [ජෙගුච්ඡියෙව (ක.)] පග්ඝරෙය්‍ය; යං කිඤ්චි පසවෙය්‍ය – අසුචියෙව පසවෙය්‍ය, දුග්ගන්ධංයෙව පසවෙය්‍ය, ජෙගුච්ඡියංයෙව පසවෙය්‍ය.

‘‘ගණ්ඩොති ඛො, භික්ඛවෙ, ඉමස්සෙතං චාතුමහාභූතිකස්ස [චාතුම්මහාභූතිකස්ස (සී. සෘා. පී.)] කායස්ස අධිවචනං මාතාපෙත්තිකසම්භවස්ස ඔදනකුම්මාසූපචයස්ස අනිච්චුච්ඡාදනපරිමද්දනභෙදනවිද්ධංසනධම්මස්ස. තස්සස්සු ගණ්ඩස්ස නව වණමුඛානි නව අභෙදනමුඛානි. තතො යං කිඤ්චි පග්ඝරති – අසුචියෙව පග්ඝරති, දුග්ගන්ධංයෙව පග්ඝරති, ජෙගුච්ඡියංයෙව පග්ඝරති; යං කිඤ්චි පසවති – අසුචියෙව පසවති, දුග්ගන්ධංයෙව පසවති, ජෙගුච්ඡියංයෙව පසවති. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං කායෙ නිබ්බින්දථා’’ති. පඤ්චමං.

6. සඤ්ඤාසුත්තං

16. ‘‘නවයිමා, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤා භාවිතා බහුලීකතා මහප්ඵලා හොන්ති මහානිසංසා අමතොගධා අමතපරියොසානා. කතමා නව ? අසුභසඤ්ඤා, මරණසඤ්ඤා, ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤා [පටික්කූලසඤ්ඤා (සී. සෘා. පී.)], සබ්බලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤා [අනභිරතිසඤ්ඤා (ක.) අ. නි. 5.121-122], අනිච්චසඤ්ඤා, අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤා, දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤා, පහානසඤ්ඤා, විරාගසඤ්ඤා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, නව සඤ්ඤා, භාවිතා බහුලීකතා මහප්ඵලා හොන්ති මහානිසංසා අමතොගධා අමතපරියොසානා’’ති. ඡට්ඨං.

7. කුලසුත්තං

17. ‘‘නවහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා නාලං උපගන්තුං, උපගන්ත්වා වා නාලං නිසීදිතුං. කතමෙහි නවහි? න මනාපෙන පච්චුට්ඨෙන්ති, න මනාපෙන අභිවාදෙන්ති, න මනාපෙන ආසනං දෙන්ති, සන්තමස්ස පරිගුහන්ති, බහුකම්පි ථොකං දෙන්ති, පණීතම්පි ලූඛං දෙන්ති, අසක්කච්චං දෙන්ති නො සක්කච්චං, න උපනිසීදන්ති ධම්මස්සවනාය, භාසිතමස්ස න සුස්සූසන්ති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, නවහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා නාලං උපගන්තුං උපගන්ත්වා වා නාලං නිසීදිතුං.

‘‘නවහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා අලං උපගන්තුං, උපගන්ත්වා වා අලං නිසීදිතුං. කතමෙහි නවහි? මනාපෙන පච්චුට්ඨෙන්ති, මනාපෙන අභිවාදෙන්ති, මනාපෙන ආසනං දෙන්ති, සන්තමස්ස න පරිගුහන්ති, බහුකම්පි බහුකං දෙන්ති, පණීතම්පි පණීතං දෙන්ති, සක්කච්චං දෙන්ති නො අසක්කච්චං, උපනිසීදන්ති ධම්මස්සවනාය, භාසිතමස්ස සුස්සූසන්ති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, නවහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා අලං උපගන්තුං, උපගන්ත්වා වා අලං නිසීදිතු’’න්ති. සත්තමං.

8. නවඞ්ගුපොසථසුත්තං

18. ‘‘නවහි , භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො උපොසථො උපවුත්ථො මහප්ඵලො හොති මහානිසංසො මහාජුතිකො මහාවිප්ඵාරො. කථං උපවුත්ථො ච, භික්ඛවෙ, නවහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො උපොසථො මහප්ඵලො හොති මහානිසංසො මහාජුතිකො මහාවිප්ඵාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යාවජීවං අරහන්තො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතා නිහිතදණ්ඩා නිහිතසත්ථා ලජ්ජී දයාපන්නා සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පිනො විහරන්ති; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරාමි. ඉමිනාපඞ්ගෙන [ඉමිනාපි අඞ්ගෙන (ක. සී.)] අරහතං අනුකරොමි; උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සතී’ති. ඉමිනා පඨමෙන අඞ්ගෙන සමන්නාගතො හොති…පෙ. ….

‘‘‘යාවජීවං අරහන්තො උච්චාසයනමහාසයනං පහාය උච්චාසයනමහාසයනා පටිවිරතා නීචසෙය්‍යං කප්පෙන්ති – මඤ්චකෙ වා තිණසන්ථාරකෙ වා; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං උච්චාසයනමහාසයනං පහාය උච්චාසයනමහාසයනා පටිවිරතො නීචසෙය්‍යං කප්පෙමි – මඤ්චකෙ වා තිණසන්ථාරකෙ වා. ඉමිනාපඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි; උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සතී’ති. ඉමිනා අට්ඨමෙන අඞ්ගෙන සමන්නාගතො හොති.

‘‘මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන [අබ්‍යාපජ්ඣෙන (ක.), අබ්‍යාබජ්ඣෙන (?)] ඵරිත්වා විහරති. ඉමිනා නවමෙන අඞ්ගෙන සමන්නාගතො හොති. එවං උපවුත්ථො ඛො, භික්ඛවෙ, නවහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො උපොසථො මහප්ඵලො හොති මහානිසංසො මහාජුතිකො මහාවිප්ඵාරො’’ති. අට්ඨමං.

9. දෙවතාසුත්තං

19. ‘‘ඉමඤ්ච, භික්ඛවෙ, රත්තිං සම්බහුලා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. එකමන්තං ඨිතා ඛො, භික්ඛවෙ, තා දෙවතා මං එතදවොචුං – ‘උපසඞ්කමිංසු නො, භන්තෙ, පුබ්බෙ මනුස්සභූතානං පබ්බජිතා අගාරානි. තෙ මයං, භන්තෙ, පච්චුට්ඨයිම්හ, නො ච ඛො අභිවාදිම්හ. තා මයං, භන්තෙ, අපරිපුණ්ණකම්මන්තා විප්පටිසාරිනියො පච්චානුතාපිනියො හීනං කායං උපපන්නා’’’ති.

‘‘අපරාපි මං, භික්ඛවෙ, සම්බහුලා දෙවතා උපසඞ්කමිත්වා එතදවොචුං – ‘උපසඞ්කමිංසු නො, භන්තෙ, පුබ්බෙ මනුස්සභූතානං පබ්බජිතා අගාරානි. තෙ මයං, භන්තෙ, පච්චුට්ඨයිම්හ අභිවාදිම්හ [පච්චුට්ඨයිම්හ ච අභිවාදිම්හ ච (ස්‍යා.)], නො ච තෙසං ආසනං අදම්හ. තා මයං, භන්තෙ, අපරිපුණ්ණකම්මන්තා විප්පටිසාරිනියො පච්චානුතාපිනියො හීනං කායං උපපන්නා’’’ති.

‘‘අපරාපි මං, භික්ඛවෙ, සම්බහුලා දෙවතා උපසඞ්කමිත්වා එතදවොචුං – ‘උපසඞ්කමිංසු නො, භන්තෙ, පුබ්බෙ මනුස්සභූතානං පබ්බජිතා අගාරානි. තෙ මයං, භන්තෙ, පච්චුට්ඨයිම්හ අභිවාදිම්හ [පච්චුට්ඨයිම්හ ච අභිවාදිම්හ ච (ස්‍යා.)] ආසනං [ආසනඤ්ච (සී. ස්‍යා.)] අදම්හ, නො ච ඛො යථාසත්ති යථාබලං සංවිභජිම්හ…පෙ…. යථාසත්ති යථාබලං [යථාබලං ච (?)] සංවිභජිම්හ, නො ච ඛො උපනිසීදිම්හ ධම්මස්සවනාය…පෙ…. උපනිසීදිම්හ [උපනිසීදිම්හ ච (ස්‍යා.)] ධම්මස්සවනාය, නො ච ඛො ඔහිතසොතා ධම්මං සුණිම්හ…පෙ…. ඔහිතසොතා ච ධම්මං සුණිම්හ, නො ච ඛො සුත්වා ධම්මං ධාරයිම්හ…පෙ…. සුත්වා ච ධම්මං ධාරයිම්හ, නො ච ඛො ධාතානං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛිම්හ…පෙ…. ධාතානඤ්ච ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛිම්හ, නො ච ඛො අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජිම්හ. තා මයං, භන්තෙ, අපරිපුණ්ණකම්මන්තා විප්පටිසාරිනියො පච්චානුතාපිනියො හීනං කායං උපපන්නා’’’ති.

‘‘අපරාපි මං, භික්ඛවෙ, සම්බහුලා දෙවතා උපසඞ්කමිත්වා එතදවොචුං – ‘උපසඞ්කමිංසු නො, භන්තෙ, පුබ්බෙ මනුස්සභූතානං පබ්බජිතා අගාරානි. තෙ මයං, භන්තෙ, පච්චුට්ඨිම්හ අභිවාදිම්හ [පච්චුට්ඨිම්හ ච අභිවාදිම්හ ච (ස්‍යා.)], ආසනං [ආසනඤ්ච (සී. ස්‍යා.)] අදම්හ, යථාසත්ති යථාබලං [යථාබලං ච (?)] සංවිභජිම්හ, උපනිසීදිම්හ [උපනිසීදිම්හ ච (ස්‍යා.)] ධම්මස්සවනාය, ඔහිතසොතා ච ධම්මං සුණිම්හ, සුත්වා ච ධම්මං ධාරයිම්හ, ධාතානඤ්ච ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛිම්හ, අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මං [ධම්මානුධම්මඤ්ච (?)] පටිපජ්ජිම්හ. තා මයං, භන්තෙ, පරිපුණ්ණකම්මන්තා අවිප්පටිසාරිනියො අපච්චානුතාපිනියො පණීතං කායං උපපන්නා’ති. එතානි, භික්ඛවෙ, රුක්ඛමූලානි එතානි සුඤ්ඤාගාරානි. ඣායථ, භික්ඛවෙ, මා පමාදත්ථ, මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථ සෙය්‍යථාපි තා පුරිමිකා දෙවතා’’ති. නවමං.

10. වෙලාමසුත්තං

20. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච –

‘‘අපි නු තෙ, ගහපති, කුලෙ දානං දීයතී’’ති? ‘‘දීයති මෙ, භන්තෙ, කුලෙ දානං; තඤ්ච ඛො ලූඛං කණාජකං බිළඞ්ගදුතිය’’න්ති. ‘‘ලූඛඤ්චෙපි [ලූඛං වාපි (ස්‍යා.), ලූඛඤ්චාපි (ක.)], ගහපති, දානං දෙති පණීතං වා; තඤ්ච අසක්කච්චං දෙති, අචිත්තීකත්වා [අචිත්තිං කත්වා (ක.), අපචිත්තිං කත්වා (ස්‍යා.), අචිත්තිකත්වා (පී.)] දෙති, අසහත්ථා දෙති, අපවිද්ධං [අපවිට්ඨං (ස්‍යා.)] දෙති, අනාගමනදිට්ඨිකො දෙති. යත්ථ යත්ථ තස්ස තස්ස දානස්ස විපාකො නිබ්බත්තති, න උළාරාය භත්තභොගාය චිත්තං නමති, න උළාරාය වත්ථභොගාය චිත්තං නමති, න උළාරාය යානභොගාය චිත්තං නමති, න උළාරෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු භොගාය චිත්තං නමති. යෙපිස්ස තෙ හොන්ති පුත්තාති වා දාරාති වා දාසාති වා පෙස්සාති වා කම්මකරාති වා, තෙපි න සුස්සූසන්ති න සොතං ඔදහන්ති න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති. තං කිස්ස හෙතු? එවඤ්හෙතං [එවඤ්චෙතං (ස්‍යා. ක.)], ගහපති, හොති අසක්කච්චං කතානං කම්මානං විපාකො’’.

‘‘ලූඛඤ්චෙපි, ගහපති, දානං දෙති පණීතං වා; තඤ්ච සක්කච්චං දෙති, චිත්තීකත්වා දෙති, සහත්ථා දෙති, අනපවිද්ධං දෙති, ආගමනදිට්ඨිකො දෙති. යත්ථ යත්ථ තස්ස තස්ස දානස්ස විපාකො නිබ්බත්තති, උළාරාය භත්තභොගාය චිත්තං නමති, උළාරාය වත්ථභොගාය චිත්තං නමති, උළාරාය යානභොගාය චිත්තං නමති, උළාරෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු භොගාය චිත්තං නමති. යෙපිස්ස තෙ හොන්ති පුත්තාති වා දාරාති වා දාසාති වා පෙස්සාති වා කම්මකරාති වා, තෙපි සුස්සූසන්ති සොතං ඔදහන්ති අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති. තං කිස්ස හෙතු? එවඤ්හෙතං, ගහපති, හොති සක්කච්චං කතානං කම්මානං විපාකො.

‘‘භූතපුබ්බං, ගහපති, වෙලාමො නාම බ්‍රාහ්මණො අහොසි. සො එවරූපං දානං අදාසි මහාදානං. චතුරාසීති සුවණ්ණපාතිසහස්සානි අදාසි රූපියපූරානි , චතුරාසීති රූපියපාතිසහස්සානි අදාසි සුවණ්ණපූරානි, චතුරාසීති කංසපාතිසහස්සානි අදාසි හිරඤ්ඤපූරානි , චතුරාසීති හත්ථිසහස්සානි අදාසි සොවණ්ණාලඞ්කාරානි සොවණ්ණධජානි හෙමජාලප්පටිච්ඡන්නානි [හෙමජාලසඤ්ඡන්නානි (සී. පී.)], චතුරාසීති රථසහස්සානි අදාසි සීහචම්මපරිවාරානි බ්‍යග්ඝචම්මපරිවාරානි දීපිචම්මපරිවාරානි පණ්ඩුකම්බලපරිවාරානි සොවණ්ණාලඞ්කාරානි සොවණ්ණධජානි හෙමජාලප්පටිච්ඡන්නානි, චතුරාසීති ධෙනුසහස්සානි අදාසි දුකූලසන්ධනානි [දුකූලසන්දස්සනානි (සී.), දුකූලසණ්ඨනානි (ස්‍යා.), දුකූලසන්ථනානි (පී.), දුහසන්දනානි (දී. නි. 2.263), දුකූලසන්දනානි (තත්ථ පාඨන්තරං)] කංසූපධාරණානි, චතුරාසීති කඤ්ඤාසහස්සානි අදාසි ආමුත්තමණිකුණ්ඩලායො [ආමුක්කමණිකුණ්ඩලායො (?)], චතුරාසීති පල්ලඞ්කසහස්සානි අදාසි ගොනකත්ථතානි පටිකත්ථතානි පටලිකත්ථතානි කදලිමිගපවරපච්චත්ථරණානි සඋත්තරච්ඡදානි උභතොලොහිතකූපධානානි, චතුරාසීති වත්ථකොටිසහස්සානි අදාසි ඛොමසුඛුමානං කොසෙය්‍යසුඛුමානං කම්බලසුඛුමානං කප්පාසිකසුඛුමානං, කො පන වාදො අන්නස්ස පානස්ස ඛජ්ජස්ස භොජ්ජස්ස ලෙය්‍යස්ස පෙය්‍යස්ස, නජ්ජො මඤ්ඤෙ විස්සන්දන්ති [විස්සන්දති (සී. පී.)].

‘‘සියා ඛො පන තෙ, ගහපති, එවමස්ස – ‘අඤ්ඤො නූන තෙන සමයෙන වෙලාමො බ්‍රාහ්මණො අහොසි, සො [යො (?)] තං දානං අදාසි මහාදාන’න්ති. න ඛො පනෙතං, ගහපති, එවං දට්ඨබ්බං. අහං තෙන සමයෙන වෙලාමො බ්‍රාහ්මණො අහොසිං. අහං තං දානං අදාසිං මහාදානං. තස්මිං ඛො පන, ගහපති, දානෙ න කොචි දක්ඛිණෙය්‍යො අහොසි, න තං කොචි දක්ඛිණං විසොධෙති.

‘‘යං, ගහපති, වෙලාමො බ්‍රාහ්මණො දානං අදාසි මහාදානං, යො චෙකං දිට්ඨිසම්පන්නං භොජෙය්‍ය, ඉදං තතො මහප්ඵලතරං.

( ) [(යඤ්ච ගහපති වෙලාමො බ්‍රාහ්මණො දානං අදාසි මහාදානං) (සී. පී.)] ‘‘යො ච සතං දිට්ඨිසම්පන්නානං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං සකදාගාමිං භොජෙය්‍ය, ඉදං තතො මහප්ඵලතරං.

( ) [(යඤ්ච ගහපති වෙලාමො බ්‍රාහ්මණො දානං අදාසි මහාදානං) (සී. පී.)] ‘‘යො ච සතං සකදාගාමීනං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං අනාගාමිං භොජෙය්‍ය…පෙ…. යො ච සතං අනාගාමීනං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං අරහන්තං භොජෙය්‍ය… යො ච සතං අරහන්තානං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං පච්චෙකබුද්ධං භොජෙය්‍ය … යො ච සතං පච්චෙකබුද්ධානං භොජෙය්‍ය, යො ච තථාගතං අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධං භොජෙය්‍ය… යො ච බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං භොජෙය්‍ය… යො ච චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස විහාරං කාරාපෙය්‍ය… යො ච පසන්නචිත්තො බුද්ධඤ්ච ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච සරණං ගච්ඡෙය්‍ය… යො ච පසන්නචිත්තො සික්ඛාපදානි සමාදියෙය්‍ය – පාණාතිපාතා වෙරමණිං, අදින්නාදානා වෙරමණිං, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණිං, මුසාවාදා වෙරමණිං, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණිං, යො ච අන්තමසො ගන්ධොහනමත්තම්පි [ගන්ධූහනමත්තම්පි (සී.), ගද්දූහනමත්තම්පි (ස්‍යා. පී.) ම. නි. 3.211] මෙත්තචිත්තං භාවෙය්‍ය, ( ) [(යො ච අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි අනිච්චසඤ්ඤං භාවෙය්‍ය) (ක.)] ඉදං තතො මහප්ඵලතරං.

‘‘යඤ්ච, ගහපති, වෙලාමො බ්‍රාහ්මණො දානං අදාසි මහාදානං, යො චෙකං දිට්ඨිසම්පන්නං භොජෙය්‍ය… යො ච සතං දිට්ඨිසම්පන්නානං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං සකදාගාමිං භොජෙය්‍ය… යො ච සතං සකදාගාමීනං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං අනාගාමිං භොජෙය්‍ය… යො ච සතං අනාගාමීනං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං අරහන්තං භොජෙය්‍ය… යො ච සතං අරහන්තානං භොජෙය්‍ය, යො චෙකං පච්චෙකබුද්ධං භොජෙය්‍ය… යො ච සතං පච්චෙකබුද්ධානං භොජෙය්‍ය, යො ච තථාගතං අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධං භොජෙය්‍ය… යො ච බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං භොජෙය්‍ය, යො ච චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස විහාරං කාරාපෙය්‍ය… යො ච පසන්නචිත්තො බුද්ධඤ්ච ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච සරණං ගච්ඡෙය්‍ය, යො ච පසන්නචිත්තො සික්ඛාපදානි සමාදියෙය්‍ය – පාණාතිපාතා වෙරමණිං… සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණිං, යො ච අන්තමසො ගන්ධොහනමත්තම්පි මෙත්තචිත්තං භාවෙය්‍ය , යො ච අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි අනිච්චසඤ්ඤං භාවෙය්‍ය, ඉදං තතො මහප්ඵලතර’’න්ති. දසමං.

සීහනාදවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

නාදො සඋපාදිසෙසො ච, කොට්ඨිකෙන සමිද්ධිනා;
ගණ්ඩසඤ්ඤා කුලං මෙත්තා, දෙවතා වෙලාමෙන චාති.

3. සත්තාවාසවග්ගො

1. තිඨානසුත්තං

21. ''තීහි , භික්ඛවෙ, ඨානෙහි උත්තරකුරුකා මනුස්සා දෙවෙ ච තාවතිංසෙ අධිග්ගණ්හන්ති ජම්බුදීපකෙ ච මනුස්සෙ. කතමෙහි තීහි? අමමා, අපරිග්ගහා, නියතායුකා, විසෙසගුණා [විසෙසභුනො (සී. ස්‍යා. පී.)] – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ඨානෙහි උත්තරකුරුකා මනුස්සා දෙවෙ ච තාවතිංසෙ අධිග්ගණ්හන්ති ජම්බුදීපකෙ ච මනුස්සෙ.

''තීහි, භික්ඛවෙ, ඨානෙහි දෙවා තාවතිංසා උත්තරකුරුකෙ ච මනුස්සෙ අධිග්ගණ්හන්ති ජම්බුදීපකෙ ච මනුස්සෙ. කතමෙහි තීහි? දිබ්බෙන ආයුනා, දිබ්බෙන වණ්ණෙන, දිබ්බෙන සුඛෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ඨානෙහි දෙවා තාවතිංසා උත්තරකුරුකෙ ච මනුස්සෙ අධිග්ගණ්හන්ති ජම්බුදීපකෙ ච මනුස්සෙ.

[කථා. 271] ''තීහි, භික්ඛවෙ, ඨානෙහි ජම්බුදීපකා මනුස්සා උත්තරකුරුකෙ ච මනුස්සෙ අධිග්ගණ්හන්ති දෙවෙ ච තාවතිංසෙ. කතමෙහි තීහි? සූරා, සතිමන්තො, ඉධ බ්‍රහ්මචරියවාසො – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ඨානෙහි ජම්බුදීපකා මනුස්සා උත්තරකුරුකෙ ච මනුස්සෙ අධිග්ගණ්හන්ති දෙවෙ ච තාවතිංසෙ''ති. පඨමං.

2. අස්සඛළුඞ්කසුත්තං

22. [අ. නි. 3.141] ''තයො ච, භික්ඛවෙ, අස්සඛළුඞ්කෙ දෙසෙස්සාමි තයො ච පුරිසඛළුඞ්කෙ තයො ච අස්සපරස්සෙ [අස්සසදස්සෙ (සී. ස්‍යා. පී.) අ. නි. 3.142] තයො ච පුරිසපරස්සෙ [පුරිසසදස්සෙ (සී. ස්‍යා. පී.)] තයො ච භද්දෙ අස්සාජානීයෙ තයො ච භද්දෙ පුරිසාජානීයෙ. තං සුණාථ.

''කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො අස්සඛළුඞ්කා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති, න වණ්ණසම්පන්නො, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො අස්සඛළුඞ්කා.

''කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසඛළුඞ්කා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති, න වණ්ණසම්පන්නො, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති, න වණ්ණසම්පන්නො න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු 'ඉදං දුක්ඛ'න්ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං දුක්ඛසමුදයො'ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං දුක්ඛනිරොධො'ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො සංසාදෙති [සංසාරෙති (ක.) අ. නිආ. 1.3.141], නො විස්සජ්ජෙති. ඉදමස්ස න වණ්ණස්මිං වදාමි. න ඛො පන ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස න ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති, න වණ්ණසම්පන්නො න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු 'ඉදං දුක්ඛ'න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. 'අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. න ඛො පන ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස න ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො.

''කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු 'ඉදං දුක්ඛ'න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. 'අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. ලාභී ඛො පන හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසඛළුඞ්කා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො අස්සපරස්සා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සපරස්සො…පෙ…. ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො අස්සපරස්සා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසපරස්සා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසපරස්සො…පෙ…. ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො…පෙ…. ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. ලාභී ඛො පන හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසපරස්සා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො භද්දා අස්සාජානීයා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භද්දො අස්සාජානීයො…පෙ…. ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො භද්දා අස්සාජානීයා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො භද්දා පුරිසාජානීයා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භද්දො පුරිසාජානීයො…පෙ…. ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භද්දො පුරිසාජානීයො…පෙ…. ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. ලාභී ඛො පන හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භද්දො පුරිසාජානීයො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො භද්දා පුරිසාජානීයා’’ති. දුතියං.

3. තණ්හාමූලකසුත්තං

23. [දී. නි. 2.103] ‘‘නව, භික්ඛවෙ, තණ්හාමූලකෙ ධම්මෙ දෙසෙස්සාමි, තං සුණාථ. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, නව තණ්හාමූලකා ධම්මා? තණ්හං පටිච්ච පරියෙසනා, පරියෙසනං පටිච්ච ලාභො, ලාභං පටිච්ච විනිච්ඡයො, විනිච්ඡයං පටිච්ච ඡන්දරාගො, ඡන්දරාගං පටිච්ච අජ්ඣොසානං, අජ්ඣොසානං පටිච්ච පරිග්ගහො, පරිග්ගහං පටිච්ච මච්ඡරියං, මච්ඡරියං පටිච්ච ආරක්ඛො, ආරක්ඛාධිකරණං දණ්ඩාදානං සත්ථාදානං කලහවිග්ගහවිවාදතුවංතුවංපෙසුඤ්ඤමුසාවාදා අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා සම්භවන්ති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව තණ්හාමූලකා ධම්මා’’ති. තතියං.

4. සත්තාවාසසුත්තං

24. [දී. නි. 3.341] ‘‘නවයිමෙ, භික්ඛවෙ, සත්තාවාසා. කතමෙ නව? සන්ති, භික්ඛවෙ, සත්තා නානත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනො, සෙය්‍යථාපි මනුස්සා, එකච්චෙ ච දෙවා, එකච්චෙ ච විනිපාතිකා. අයං පඨමො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති , භික්ඛවෙ, සත්තා නානත්තකායා එකත්තසඤ්ඤිනො, සෙය්‍යථාපි දෙවා බ්‍රහ්මකායිකා පඨමාභිනිබ්බත්තා. අයං දුතියො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති , භික්ඛවෙ, සත්තා එකත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනො, සෙය්‍යථාපි දෙවා ආභස්සරා. අයං තතියො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, සත්තා එකත්තකායා එකත්තසඤ්ඤිනො, සෙය්‍යථාපි දෙවා සුභකිණ්හා. අයං චතුත්ථො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, සත්තා අසඤ්ඤිනො අප්පටිසංවෙදිනො, සෙය්‍යථාපි දෙවා අසඤ්ඤසත්තා. අයං පඤ්චමො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති , භික්ඛවෙ, සත්තා සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනූපගා. අයං ඡට්ඨො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, සත්තා සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනූපගා. අයං සත්තමො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, සත්තා සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගා. අයං අට්ඨමො සත්තාවාසො.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, සත්තා සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගා. අයං නවමො සත්තාවාසො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව සත්තාවාසා’’ති. චතුත්ථං.

5. පඤ්ඤාසුත්තං

25. ‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති, තස්සෙතං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො කල්ලං වචනාය – ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති? ‘වීතරාගං මෙ චිත්ත’න්ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘වීතදොසං මෙ චිත්ත’න්ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘වීතමොහං මෙ චිත්ත’න්ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අසරාගධම්මං මෙ චිත්ත’න්ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අසදොසධම්මං මෙ චිත්ත’න්ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අසමොහධම්මං මෙ චිත්ත’න්ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අනාවත්තිධම්මං මෙ චිත්තං කාමභවායා’ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අනාවත්තිධම්මං මෙ චිත්තං රූපභවායා’ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අනාවත්තිධම්මං මෙ චිත්තං අරූපභවායා’ති පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති. යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පඤ්ඤාය චිත්තං සුපරිචිතං හොති, තස්සෙතං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො කල්ලං වචනාය – ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති. පඤ්චමං.

6. සිලායූපසුත්තං

26. එකං සමයං ආයස්මා ච සාරිපුත්තො ආයස්මා ච චන්දිකාපුත්තො රාජගහෙ විහරන්ති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තත්‍ර ඛො ආයස්මා චන්දිකාපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි ( ) [(ආවුසො…පෙ.… එතදවොච) (සී.)] – ‘‘දෙවදත්තො, ආවුසො, භික්ඛූනං එවං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මන්තං චන්දිකාපුත්තං එතදවොච – ‘‘න ඛො, ආවුසො චන්දිකාපුත්ත, දෙවදත්තො භික්ඛූනං එවං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’ති. එවඤ්ච ඛො, ආවුසො, චන්දිකාපුත්ත, දෙවදත්තො භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති.

දුතියම්පි ඛො ආයස්මා චන්දිකාපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘දෙවදත්තො, ආවුසො, භික්ඛූනං එවං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති. දුතියම්පි ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මන්තං චන්දිකාපුත්තං එතදවොච – ‘‘න ඛො, ආවුසො චන්දිකාපුත්ත, දෙවදත්තො භික්ඛූනං එවං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’ති. එවඤ්ච ඛො, ආවුසො චන්දිකාපුත්ත, දෙවදත්තො භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති.

තතියම්පි ඛො ආයස්මා චන්දිකාපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘දෙවදත්තො, ආවුසො, භික්ඛූනං එවං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති. තතියම්පි ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මන්තං චන්දිකාපුත්තං එතදවොච – ‘‘න ඛො, ආවුසො චන්දිකාපුත්ත, දෙවදත්තො භික්ඛූනං එවං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’ති. එවඤ්ච ඛො, ආවුසො චන්දිකාපුත්ත, දෙවදත්තො භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති – ‘යතො ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති, තස්සෙතං භික්ඛුනො කල්ලං වෙය්‍යාකරණාය – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’’’ති.

‘‘කථඤ්ච, ආවුසො, භික්ඛුනො චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති? ‘වීතරාගං මෙ චිත්ත’න්ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘වීතදොසං මෙ චිත්ත’න්ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘වීතමොහං මෙ චිත්ත’න්ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අසරාගධම්මං මෙ චිත්ත’න්ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අසදොසධම්මං මෙ චිත්ත’න්ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අසමොහධම්මං මෙ චිත්ත’න්ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අනාවත්තිධම්මං මෙ චිත්තං කාමභවායා’ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අනාවත්තිධම්මං මෙ චිත්තං රූපභවායා’ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති; ‘අනාවත්තිධම්මං මෙ චිත්තං අරූපභවායා’ති චෙතසා චිත්තං සුපරිචිතං හොති. එවං සම්මා විමුත්තචිත්තස්ස ඛො, ආවුසො, භික්ඛුනො භුසා චෙපි චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා චක්ඛුස්ස ආපාථං ආගච්ඡන්ති, නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති; අමිස්සීකතමෙවස්ස චිත්තං හොති ඨිතං ආනෙඤ්ජප්පත්තං, වයං චස්සානුපස්සති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සිලායූපො සොළසකුක්කුකො. තස්සස්සු අට්ඨ කුක්කූ හෙට්ඨා නෙමඞ්ගමා, අට්ඨ කුක්කූ උපරි නෙමස්ස. අථ පුරත්ථිමාය චෙපි දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි, නෙව නං සඞ්කම්පෙය්‍ය න සම්පවෙධෙය්‍ය; අථ පච්ඡිමාය… අථ උත්තරාය… අථ දක්ඛිණාය චෙපි දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි, නෙව නං සඞ්කම්පෙය්‍ය න සම්පවෙධෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? ගම්භීරත්තා, ආවුසො, නෙමස්ස, සුනිඛාතත්තා සිලායූපස්ස. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, සම්මා විමුත්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො භුසා චෙපි චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා චක්ඛුස්ස ආපාථං ආගච්ඡන්ති, නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති; අමිස්සීකතමෙවස්ස චිත්තං හොති ඨිතං ආනෙඤ්ජප්පත්තං, වයං චස්සානුපස්සති.

‘‘භුසා චෙපි සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා… ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යා ධම්මා මනස්ස ආපාථං ආගච්ඡන්ති, නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති; අමිස්සීකතමෙවස්ස චිත්තං හොති ඨිතං ආනෙඤ්ජප්පත්තං, වයං චස්සානුපස්සතී’’ති. ඡට්ඨං.

7. පඨමවෙරසුත්තං

27. [අ. නි. 9.92; සං. නි. 5.1024] අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච –

‘‘යතො ඛො, ගහපති, අරියසාවකස්ස පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති, චතූහි ච සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති, සො ආකඞ්ඛමානො අත්තනාව අත්තානං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘ඛීණනිරයොම්හි ඛීණතිරච්ඡානයොනි ඛීණපෙත්තිවිසයො ඛීණාපායදුග්ගතිවිනිපාතො, සොතාපන්නොහමස්මි අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො’’’ති.

‘‘කතමානි පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති? යං, ගහපති, පාණාතිපාතී පාණාතිපාතපච්චයා දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති, සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති, පාණාතිපාතා පටිවිරතො නෙව දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති, න සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති, න චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පාණාතිපාතා පටිවිරතස්ස එවං තං භයං වෙරං වූපසන්තං හොති.

‘‘යං, ගහපති, අදින්නාදායී…පෙ.… කාමෙසුමිච්ඡාචාරී… මුසාවාදී… සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානපච්චයා දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති, සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො නෙව දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති, න සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති, න චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතස්ස එවං තං භයං වෙරං වූපසන්තං හොති. ඉමානි පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති.

‘‘කතමෙහි චතූහි සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති? ඉධ, ගහපති, අරියසාවකො බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’’’ති.

ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති.

සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො උජුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො ඤායප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො සාමීචිප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො; යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨ පුරිසපුග්ගලා එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති.

අරියකන්තෙහි සීලෙහි සමන්නාගතො හොති අඛණ්ඩෙහි අච්ඡිද්දෙහි අසබලෙහි අකම්මාසෙහි භුජිස්සෙහි විඤ්ඤුප්පසත්ථෙහි අපරාමට්ඨෙහි සමාධිසංවත්තනිකෙහි. ඉමෙහි චතූහි සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති.

‘‘යතො ඛො, ගහපති, අරියසාවකස්ස ඉමානි පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති, ඉමෙහි ච චතූහි සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති, සො ආකඞ්ඛමානො අත්තනාව අත්තානං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘ඛීණනිරයොම්හි ඛීණතිරච්ඡානයොනි ඛීණපෙත්තිවිසයො ඛීණාපායදුග්ගතිවිනිපාතො; සොතාපන්නොහමස්මි අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො’’’ති. සත්තමං.

8. දුතියවෙරසුත්තං

28. [සං. නි. 5.1025] ‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකස්ස පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති, චතූහි ච සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති, සො ආකඞ්ඛමානො අත්තනාව අත්තානං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘ඛීණනිරයොම්හි ඛීණතිරච්ඡානයොනි ඛීණපෙත්තිවිසයො ඛීණාපායදුග්ගතිවිනිපාතො; සොතාපන්නොහමස්මි අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො’’’ති.

‘‘කතමානි පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති? යං, භික්ඛවෙ, පාණාතිපාතී පාණාතිපාතපච්චයා දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති, සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති, පාණාතිපාතා පටිවිරතො…පෙ.… එවං තං භයං වෙරං වූපසන්තං හොති.

‘‘යං, භික්ඛවෙ, අදින්නාදායී…පෙ.… සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානපච්චයා දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති, සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො නෙව දිට්ඨධම්මිකම්පි භයං වෙරං පසවති, න සම්පරායිකම්පි භයං වෙරං පසවති, න චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතස්ස එවං තං භයං වෙරං වූපසන්තං හොති. ඉමානි පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති.

‘‘කතමෙහි චතූහි සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති – ‘ඉතිපි සො භගවා…පෙ.… සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. ධම්මෙ…පෙ.… සඞ්ඝෙ… අරියකන්තෙහි සීලෙහි සමන්නාගතො හොති අඛණ්ඩෙහි අච්ඡිද්දෙහි අසබලෙහි අකම්මාසෙහි භුජිස්සෙහි විඤ්ඤුප්පසත්ථෙහි අපරාමට්ඨෙහි සමාධිසංවත්තනිකෙහි. ඉමෙහි චතූහි සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකස්ස ඉමානි පඤ්ච භයානි වෙරානි වූපසන්තානි හොන්ති, ඉමෙහි ච චතූහි සොතාපත්තියඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති, සො ආකඞ්ඛමානො අත්තනාව අත්තානං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘ඛීණනිරයොම්හි ඛීණතිරච්ඡානයොනි ඛීණපෙත්තිවිසයො ඛීණාපායදුග්ගතිවිනිපාතො ; සොතාපන්නොහමස්මි අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො’’’ති. අට්ඨමං.

9. ආඝාතවත්ථුසුත්තං

29. [විභ. 960; දී. නි. 3.340; අ. නි. 10.79] ‘‘නවයිමානි, භික්ඛවෙ, ආඝාතවත්ථූනි. කතමානි නව? ‘අනත්ථං මෙ අචරී’ති ආඝාතං බන්ධති; ‘අනත්ථං මෙ චරතී’ති ආඝාතං බන්ධති; ‘අනත්ථං මෙ චරිස්සතී’ති ආඝාතං බන්ධති; ‘පියස්ස මෙ මනාපස්ස අනත්ථං අචරී’ති…පෙ.… ‘අනත්ථං චරතී’ති…පෙ.… ‘අනත්ථං චරිස්සතී’ති ආඝාතං බන්ධති; ‘අප්පියස්ස මෙ අමනාපස්ස අත්ථං අචරී’ති …පෙ.… ‘අත්ථං චරතී’ති…පෙ.… ‘අත්ථං චරිස්සතී’ති ආඝාතං බන්ධති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, නව ආඝාතවත්ථූනී’’ති. නවමං.

10. ආඝාතපටිවිනයසුත්තං

30. [දී. නි. 3.340, 359] ‘‘නවයිමෙ, භික්ඛවෙ, ආඝාතපටිවිනයා. කතමෙ නව? ‘අනත්ථං මෙ අචරි [අචරීති (ස්‍යා.), එවං ‘‘චරති, චරිස්සති’’ පදෙසුපි], තං කුතෙත්ථ ලබ්භා’ති ආඝාතං පටිවිනෙති; ‘අනත්ථං මෙ චරති, තං කුතෙත්ථ ලබ්භා’ති ආඝාතං පටිවිනෙති; ‘අනත්ථං මෙ චරිස්සති, තං කුතෙත්ථ ලබ්භා’ති ආඝාතං පටිවිනෙති; පියස්ස මෙ මනාපස්ස අනත්ථං අචරි…පෙ.… අනත්ථං චරති…පෙ.… ‘අනත්ථං චරිස්සති, තං කුතෙත්ථ ලබ්භා’ති ආඝාතං පටිවිනෙති; අප්පියස්ස මෙ අමනාපස්ස අත්ථං අචරි…පෙ.… අත්ථං චරති…පෙ.… ‘අත්ථං චරිස්සති, තං කුතෙත්ථ ලබ්භා’ති ආඝාතං පටිවිනෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව ආඝාතපටිවිනයා’’ති. දසමං.

11. අනුපුබ්බනිරොධසුත්තං

31. ‘‘නවයිමෙ, භික්ඛවෙ, අනුපුබ්බනිරොධා. කතමෙ නව? පඨමං ඣානං සමාපන්නස්ස කාමසඤ්ඤා [ආමිස්සසඤ්ඤා (ස්‍යා.)] නිරුද්ධා හොති; දුතියං ඣානං සමාපන්නස්ස විතක්කවිචාරා නිරුද්ධා හොන්ති; තතියං

ඣානං සමාපන්නස්ස පීති නිරුද්ධා හොති; චතුත්ථං ඣානං සමාපන්නස්ස අස්සාසපස්සාසා නිරුද්ධා හොන්ති; ආකාසානඤ්චායතනං සමාපන්නස්ස රූපසඤ්ඤා නිරුද්ධා හොති; විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමාපන්නස්ස ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුද්ධා හොති; ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමාපන්නස්ස විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුද්ධා හොති ; නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමාපන්නස්ස ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා නිරුද්ධා හොති; සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං සමාපන්නස්ස සඤ්ඤා ච වෙදනා ච නිරුද්ධා හොන්ති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව අනුපුබ්බනිරොධා''ති [දී. නි. 3.344, 349]. එකාදසමං.

සත්තාවාසවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

තිඨානං ඛළුඞ්කො තණ්හා, සත්තපඤ්ඤා සිලායුපො;
ද්වෙ වෙරා ද්වෙ ආඝාතානි, අනුපුබ්බනිරොධෙන චාති.

4. මහාවග්ගො

1. අනුපුබ්බවිහාරසුත්තං

32. [දී. නි. 3.344, 359] ‘‘නවයිමෙ , භික්ඛවෙ, අනුපුබ්බවිහාරා. කතමෙ නව? [එත්ථ සී. පී. පොත්ථකෙසු ‘‘ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහී’’ තිආදිනා විත්ථාරෙන පාඨො දිස්සති] පඨමං ඣානං, දුතියං ඣානං, තතියං ඣානං, චතුත්ථං ඣානං, ආකාසානඤ්චායතනං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං, සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව අනුපුබ්බවිහාරා’’ති. පඨමං.

2. අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තිසුත්තං

33. ‘‘නවයිමා, භික්ඛවෙ [නව භික්ඛවෙ (?)], අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තියො දෙසෙස්සාමි, තං සුණාථ…පෙ…. කතමා ච, භික්ඛවෙ, නව අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තියො? යත්ථ කාමා නිරුජ්ඣන්ති, යෙ ච කාමෙ නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ කාමා නිරුජ්ඣන්ති, කෙ ච කාමෙ නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො , භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්ථ කාමා නිරුජ්ඣන්ති, තෙ ච කාමෙ නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ විතක්කවිචාරා නිරුජ්ඣන්ති, යෙ ච විතක්කවිචාරෙ නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ විතක්කවිචාරා නිරුජ්ඣන්ති, කෙ ච විතක්කවිචාරෙ නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; එත්ථ විතක්කවිචාරා නිරුජ්ඣන්ති, තෙ ච විතක්කවිචාරෙ නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ පීති නිරුජ්ඣති, යෙ ච පීතිං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ පීති නිරුජ්ඣති, කෙ ච පීතිං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො, භික්ඛු පීතියා ච විරාගා…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; එත්ථ පීති නිරුජ්ඣති, තෙ ච පීතිං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ උපෙක්ඛාසුඛං නිරුජ්ඣති, යෙ ච උපෙක්ඛාසුඛං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ උපෙක්ඛාසුඛං නිරුජ්ඣති, කෙ ච උපෙක්ඛාසුඛං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; එත්ථ උපෙක්ඛාසුඛං නිරුජ්ඣති, තෙ ච උපෙක්ඛාසුඛං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ රූපසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, යෙ ච රූපසඤ්ඤං [යත්ථ රූපසඤ්ඤා නිරුජ්ඣන්ති, යෙ ච රූපසඤ්ඤා (සී. ස්‍යා. පී.)] නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ රූපසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති , කෙ ච රූපසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා අනන්තො ආකාසොති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්ථ රූපසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, තෙ ච රූපසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, යෙ ච ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, කෙ ච ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො –

‘ඉධාවුසො, භික්ඛු සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම අනන්තං විඤ්ඤාණන්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්ථ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, තෙ ච ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, යෙ ච විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, කෙ ච විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො, භික්ඛු සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්ථ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, තෙ ච විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය ; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, යෙ ච ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, කෙ ච ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො, භික්ඛු සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්ථ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, තෙ ච ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය.

‘‘යත්ථ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, යෙ ච නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති, ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො නිච්ඡාතා නිබ්බුතා තිණ්ණා පාරඞ්ගතා තදඞ්ගෙනා’ති වදාමි. ‘කත්ථ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, කෙ ච නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්ති – අහමෙතං න ජානාමි අහමෙතං න පස්සාමී’ති, ඉති යො එවං වදෙය්‍ය, සො එවමස්ස වචනීයො – ‘ඉධාවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්ථ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤා නිරුජ්ඣති, තෙ ච නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං නිරොධෙත්වා නිරොධෙත්වා විහරන්තී’ති. අද්ධා, භික්ඛවෙ, අසඨො අමායාවී ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දෙය්‍ය අනුමොදෙය්‍ය; ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නමස්සමානො පඤ්ජලිකො පයිරුපාසෙය්‍ය. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, නව අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තියො’’ති. දුතියං.

3. නිබ්බානසුඛසුත්තං

34. එකං සමයං ආයස්මා සාරිපුත්තො රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘සුඛමිදං, ආවුසො, නිබ්බානං. සුඛමිදං , ආවුසො, නිබ්බාන’’න්ති. එවං වුත්තෙ ආයස්මා උදායී ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච – ‘‘කිං පනෙත්ථ, ආවුසො සාරිපුත්ත, සුඛං යදෙත්ථ නත්ථි වෙදයිත’’න්ති? ‘‘එතදෙව ඛ්වෙත්ථ, ආවුසො, සුඛං යදෙත්ථ නත්ථි වෙදයිතං. පඤ්චිමෙ, ආවුසො, කාමගුණා. කතමෙ පඤ්ච? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා…පෙ. … ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා – ඉමෙ ඛො, ආවුසො, පඤ්ච කාමගුණා. යං ඛො, ආවුසො, ඉමෙ පඤ්ච කාමගුණෙ පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛං සොමනස්සං, ඉදං වුච්චතාවුසො, කාමසුඛං.

‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ, ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො කාමසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ කාමසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ, ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො විතක්කසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ විතක්කසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති . ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු පීතියා ච විරාගා…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ, ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො පීතිසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි , ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ පීතිසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ, ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො උපෙක්ඛාසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ උපෙක්ඛාසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා අනන්තො ආකාසොති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ, ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො රූපසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ රූපසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති . ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම අනන්තං විඤ්ඤාණන්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ , ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො ආකාසානඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ ආකාසානඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම, නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ, ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො විඤ්ඤාණඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස චෙ, ආවුසො, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති, ස්වස්ස හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස තෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස හොති ආබාධො. යො ඛො පනාවුසො, ආබාධො දුක්ඛමෙතං වුත්තං භගවතා. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බානං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. ඉමිනාපි ඛො එතං, ආවුසො, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සුඛං නිබ්බාන’’න්ති. තතියං.

4. ගාවීඋපමාසුත්තං

35. ‘‘සෙය්‍යථාපි , භික්ඛවෙ, ගාවී පබ්බතෙය්‍යා බාලා අබ්‍යත්තා අඛෙත්තඤ්ඤූ අකුසලා විසමෙ පබ්බතෙ චරිතුං. තස්සා එවමස්ස – ‘යංනූනාහං අගතපුබ්බඤ්චෙව දිසං ගච්ඡෙය්‍යං, අඛාදිතපුබ්බානි ච තිණානි ඛාදෙය්‍යං, අපීතපුබ්බානි ච පානීයානි පිවෙය්‍ය’න්ති. සා පුරිමං පාදං න සුප්පතිට්ඨිතං පතිට්ඨාපෙත්වා පච්ඡිමං පාදං උද්ධරෙය්‍ය. සා න චෙව අගතපුබ්බං දිසං ගච්ඡෙය්‍ය, න ච අඛාදිතපුබ්බානි තිණානි ඛාදෙය්‍ය, න ච අපීතපුබ්බානි පානීයානි පිවෙය්‍ය; යස්මිං චස්සා පදෙසෙ ඨිතාය එවමස්ස – ‘යංනූනාහං අගතපුබ්බඤ්චෙව දිසං ගච්ඡෙය්‍යං, අඛාදිතපුබ්බානි ච තිණානි ඛාදෙය්‍යං, අපීතපුබ්බානි ච පානීයානි පිවෙය්‍ය’න්ති තඤ්ච පදෙසං න සොත්ථිනා පච්චාගච්ඡෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි සා, භික්ඛවෙ, ගාවී පබ්බතෙය්‍යා බාලා අබ්‍යත්තා අඛෙත්තඤ්ඤූ අකුසලා විසමෙ පබ්බතෙ චරිතුං. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භික්ඛු බාලො අබ්‍යත්තො අඛෙත්තඤ්ඤූ අකුසලො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; සො තං නිමිත්තං න ආසෙවති න භාවෙති න බහුලීකරොති න ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො න සක්කොති විතක්කවිචාරානං වූපසමා...පෙ.... දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං. තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො න සක්කොති විවිච්චෙව කාමෙහි...පෙ.... පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ‘භික්ඛු උභතො භට්ඨො උභතො පරිහීනො, සෙය්‍යථාපි සා ගාවී පබ්බතෙය්‍යා බාලා අබ්‍යත්තා අඛෙත්තඤ්ඤූ අකුසලා විසමෙ පබ්බතෙ චරිතුං’’’.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ගාවී පබ්බතෙය්‍යා පණ්ඩිතා බ්‍යත්තා ඛෙත්තඤ්ඤූ කුසලා විසමෙ පබ්බතෙ චරිතුං. තස්සා එවමස්ස – ‘යංනූනාහං අගතපුබ්බඤ්චෙව දිසං ගච්ඡෙය්‍යං, අඛාදිතපුබ්බානි ච තිණානි ඛාදෙය්‍යං, අපීතපුබ්බානි ච පානීයානි පිවෙය්‍ය’න්ති. සා පුරිමං පාදං සුප්පතිට්ඨිතං පතිට්ඨාපෙත්වා පච්ඡිමං පාදං උද්ධරෙය්‍ය. සා අගතපුබ්බඤ්චෙව දිසං ගච්ඡෙය්‍ය, අඛාදිතපුබ්බානි ච තිණානි ඛාදෙය්‍ය, අපීතපුබ්බානි ච පානීයානි පිවෙය්‍ය. යස්මිං චස්සා පදෙසෙ ඨිතාය එවමස්ස – ‘යංනූනාහං අගතපුබ්බඤ්චෙව දිසං ගච්ඡෙය්‍යං, අඛාදිතපුබ්බානි ච තිණානි ඛාදෙය්‍යං, අපීතපුබ්බානි ච පානීයානි පිවෙය්‍ය’න්ති තඤ්ච පදෙසං සොත්ථිනා පච්චාගච්ඡෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි සා, භික්ඛවෙ, ගාවී පබ්බතෙය්‍යා පණ්ඩිතා බ්‍යත්තා ඛෙත්තඤ්ඤූ කුසලා විසමෙ පබ්බතෙ චරිතුං. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භික්ඛු පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො ඛෙත්තඤ්ඤූ කුසලො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො දුතියං ඣානං අනභිහිංසමානො විතක්කවිචාරානං වූපසමා... දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරෙය්‍යං සතො ච සම්පජානො, සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙය්‍යං යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරීති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො තතියං ඣානං අනභිහිංසමානො පීතියා ච විරාගා...පෙ.... තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො චතුත්ථං ඣානං අනභිහිංසමානො සුඛස්ස ච පහානා...පෙ.... චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා අනන්තො ආකාසොති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො ආකාසානඤ්චායතනං අනභිහිංසමානො සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා ...පෙ.... ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම අනන්තං විඤ්ඤාණන්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං අනභිහිංසමානො සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං අනභිහිංසමානො සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං අනභිහිංසමානො සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යංනූනාහං සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං අනභිහිංසමානො සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තං තදෙව සමාපත්තිං සමාපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි, තස්ස මුදු චිත්තං හොති කම්මඤ්ඤං. මුදුනා කම්මඤ්ඤෙන චිත්තෙන අප්පමාණො සමාධි හොති සුභාවිතො. සො අප්පමාණෙන සමාධිනා සුභාවිතෙන යස්ස යස්ස අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්ස ධම්මස්ස චිත්තං අභිනින්නාමෙති අභිඤ්ඤාසච්ඡිකිරියාය තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සති ආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභවෙය්‍යං, එකොපි හුත්වා බහුධා අස්සං, බහුධාපි හුත්වා එකො අස්සං…පෙ…. යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙය්‍ය’න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සති ආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – දිබ්බාය සොතධාතුයා…පෙ…. සති සති ආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘පරසත්තානං පරපුග්ගලානං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානෙය්‍යං, සරාගං වා චිත්තං සරාගං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, වීතරාගං වා චිත්තං වීතරාගං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, සදොසං වා චිත්තං සදොසං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, වීතදොසං වා චිත්තං වීතදොසං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, සමොහං වා චිත්තං සමොහං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, වීතමොහං වා චිත්තං… සංඛිත්තං වා චිත්තං… වික්ඛිත්තං වා චිත්තං… මහග්ගතං වා චිත්තං… අමහග්ගතං වා චිත්තං… සඋත්තරං වා චිත්තං… අනුත්තරං වා චිත්තං… සමාහිතං වා චිත්තං… අසමාහිතං වා චිත්තං… විමුත්තං වා චිත්තං… අවිමුත්තං වා චිත්තං අවිමුත්තං චිත්තන්ති පජානෙය්‍ය’න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සති ආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරෙය්‍යං, සෙය්‍යථිදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො…පෙ…. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරෙය්‍ය’න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සති ආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන…පෙ…. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානෙය්‍ය’න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සති ආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සති ආයතනෙ’’ති. චතුත්ථං.

5. ඣානසුත්තං

36. ‘‘පඨමම්පාහං , භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි ; දුතියම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි; තතියම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි; චතුත්ථම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි; ආකාසානඤ්චායතනම්පාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි; විඤ්ඤාණඤ්චායතනම්පාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි; ආකිඤ්චඤ්ඤායතනම්පාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි; නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනම්පාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි; සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධම්පාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමි.

‘‘‘පඨමම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙති [පතිට්ඨාපෙති (ස්‍යා.), පටිපාදෙති (ක.) ම. නි. 2.133 පස්සිතබ්බං]. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙත්වා [පතිට්ඨාපෙත්වා (ස්‍යා.), පටිපාදෙත්වා (ක.)] අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති. නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ඉස්සාසො වා ඉස්සාසන්තෙවාසී වා තිණපුරිසරූපකෙ වා මත්තිකාපුඤ්ජෙ වා යොග්ගං කරිත්වා, සො අපරෙන සමයෙන දූරෙපාතී ච හොති අක්ඛණවෙධී ච මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා [පදාලිතා (ක.) අ. නි. 3.134; 4.181]; එවමෙවං ඛො , භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙති . සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙත්වා අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො

විරාගො නිරොධො නිබ්බාන'න්ති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති. නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. 'පඨමම්පාහං , භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී'ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

''දුතියම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය…පෙ…. තතියම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය… 'චතුත්ථම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී'ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙත්වා අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන'න්ති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති. නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා.

''සෙය්‍යථාපි , භික්ඛවෙ, ඉස්සාසො වා ඉස්සාසන්තෙවාසී වා තිණපුරිසරූපකෙ වා මත්තිකාපුඤ්ජෙ වා යොග්ගං කරිත්වා, සො අපරෙන සමයෙන දූරෙපාතී ච හොති අක්ඛණවෙධී ච මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා ; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා, දුක්ඛස්ස ච පහානා, පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං…පෙ…. අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. 'චතුත්ථම්පාහං , භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී'ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

'''ආකාසානඤ්චායතනම්පාහං, භික්ඛවෙ, ඣානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී'ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා 'අනන්තො ආකාසො'ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙත්වා අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන'න්ති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති. නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා.

''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ඉස්සාසො වා ඉස්සාසන්තෙවාසී වා තිණපුරිසරූපකෙ වා මත්තිකාපුඤ්ජෙ වා යොග්ගං කරිත්වා, සො අපරෙන සමයෙන දූරෙපාතී ච හොති අක්ඛණවෙධී ච මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා 'අනන්තො ආකාසො'ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං…පෙ…. අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. 'ආකාසානඤ්චායතනම්පාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී'ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

'''විඤ්ඤාණඤ්චායතනම්පාහං , භික්ඛවෙ, නිස්සාය…පෙ…. ආකිඤ්චඤ්ඤායතනම්පාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී'ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං . කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම 'නත්ථි කිඤ්චී'ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙත්වා අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන'න්ති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති. නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා.

''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ඉස්සාසො වා ඉස්සාසන්තෙවාසී වා තිණපුරිසරූපකෙ වා මත්තිකාපුඤ්ජෙ වා යොග්ගං කරිත්වා, සො අපරෙන සමයෙන දූරෙපාතී ච හොති අක්ඛණවෙධී ච මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම 'නත්ථි කිඤ්චී'ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො

සමනුපස්සති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙති. සො තෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පටිවාපෙත්වා අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාති. නො චෙ ආසවානං ඛයං පාපුණාති, තෙනෙව ධම්මරාගෙන තාය ධම්මනන්දියා පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. ‘ආකිඤ්චඤ්ඤායතනම්පාහං, නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදාමී’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, යාවතා සඤ්ඤාසමාපත්ති තාවතා අඤ්ඤාපටිවෙධො. යානි ච ඛො ඉමානි, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ද්වෙ ආයතනානි – නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්ති ච සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධො ච, ඣායීහෙතෙ , භික්ඛවෙ, සමාපත්තිකුසලෙහි සමාපත්තිවුට්ඨානකුසලෙහි සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨහිත්වා සම්මා අක්ඛාතබ්බානීති වදාමී’’ති. පඤ්චමං.

6. ආනන්දසුත්තං

37. එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ. තත්‍ර ඛො ආයස්මා ආනන්දො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො ආනන්දස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා ආනන්දො එතදවොච –

‘‘අච්ඡරියං, ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො! යාවඤ්චිදං තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො අනුබුද්ධො සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය. තදෙව නාම චක්ඛුං භවිස්සති තෙ රූපා තඤ්චායතනං නො පටිසංවෙදිස්සති [පටිසංවෙදයති (ක.)]. තදෙව නාම සොතං භවිස්සති තෙ සද්දා තඤ්චායතනං නො පටිසංවෙදිස්සති. තදෙව නාම ඝානං භවිස්සති තෙ ගන්ධා තඤ්චායතනං නො පටිසංවෙදිස්සති. සාව නාම ජිව්හා භවිස්සති තෙ රසා තඤ්චායතනං නො පටිසංවෙදිස්සති. සොව නාම කායො භවිස්සති තෙ ඵොට්ඨබ්බා තඤ්චායතනං නො පටිසංවෙදිස්සතී’’ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා උදායී ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘සඤ්ඤීමෙව නු ඛො, ආවුසො ආනන්ද, තදායතනං නො පටිසංවෙදෙති උදාහු අසඤ්ඤී’’ති? ‘‘සඤ්ඤීමෙව ඛො, ආවුසො, තදායතනං නො පටිසංවෙදෙති, නො අසඤ්ඤී’’ති.

‘‘කිංසඤ්ඤී පනාවුසො, තදායතනං නො පටිසංවෙදෙතී’’ති? ‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු, සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවංසඤ්ඤීපි ඛො, ආවුසො, තදායතනං නො පටිසංවෙදෙති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවංසඤ්ඤීපි ඛො, ආවුසො, තදායතනං නො පටිසංවෙදෙති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවංසඤ්ඤීපි ඛො , ආවුසො, තදායතනං නො පටිසංවෙදෙතී’’ති.

‘‘එකමිදාහං, ආවුසො, සමයං සාකෙතෙ විහරාමි අඤ්ජනවනෙ මිගදායෙ. අථ ඛො, ආවුසො, ජටිලවාසිකා [ජටිලගාහියා (සී. පී.), ජඩිලගාහිකා (ස්‍යා.)] භික්ඛුනී යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො, ආවුසො, ජටිලවාසිකා භික්ඛුනී මං එතදවොච – ‘යායං, භන්තෙ ආනන්ද, සමාධි න චාභිනතො න චාපනතො න ච සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතගතො [සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතවතො (සී. ස්‍යා. කං. පී.), සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිවාවටො (ක.) අ. නි. 3.102; 5.27; දී. නි. 3.355], විමුත්තත්තා ඨිතො, ඨිතත්තා සන්තුසිතො, සන්තුසිතත්තා නො පරිතස්සති. අයං, භන්තෙ ආනන්ද, සමාධි කිංඵලො වුත්තො භගවතා’’’ති?

‘‘එවං වුත්තෙ, සොහං, ආවුසො, ජටිලවාසිකං භික්ඛුනිං එතදවොචං – ‘යායං, භගිනි, සමාධි න චාභිනතො න චාපනතො න ච සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතගතො, විමුත්තත්තා ඨිතො, ඨිතත්තා සන්තුසිතො, සන්තුසිතත්තා නො පරිතස්සති. අයං, භගිනි, සමාධි අඤ්ඤාඵලො වුත්තො භගවතා’ති. එවංසඤ්ඤීපි ඛො, ආවුසො, තදායතනං නො පටිසංවෙදෙතී’’ති. ඡට්ඨං.

7. ලොකායතිකසුත්තං

38. අථ ඛො ද්වෙ ලොකායතිකා බ්‍රාහ්මණා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ බ්‍රාහ්මණා භගවන්තං එතදවොචුං –

‘‘පූරණො, භො ගොතම, කස්සපො සබ්බඤ්ඤූ සබ්බදස්සාවී අපරිසෙසං ඤාණදස්සනං පටිජානාති – ‘චරතො ච මෙ තිට්ඨතො ච සුත්තස්ස ච ජාගරස්ස ච සතතං සමිතං ඤාණදස්සනං පච්චුපට්ඨිත’න්ති. සො එවමාහ – ‘අහං අනන්තෙන ඤාණෙන අනන්තං ලොකං ජානං පස්සං විහරාමී’ති. අයම්පි [අයම්පි හි (ස්‍යා. ක.)], භො ගොතම, නිගණ්ඨො නාටපුත්තො සබ්බඤ්ඤූ සබ්බදස්සාවී අපරිසෙසං ඤාණදස්සනං පටිජානාති – ‘චරතො ච මෙ තිට්ඨතො ච සුත්තස්ස ච ජාගරස්ස ච සතතං සමිතං ඤාණදස්සනං පච්චුපට්ඨිත’න්ති. සො [සොපි (?)] එවමාහ – ‘අහං අනන්තෙන ඤාණෙන අනන්තං ලොකං ජානං පස්සං විහරාමී’ති. ඉමෙසං, භො ගොතම, උභින්නං ඤාණවාදානං උභින්නං අඤ්ඤමඤ්ඤං විපච්චනීකවාදානං කො සච්චං ආහ කො මුසා’’ති?

‘‘අලං, බ්‍රාහ්මණා! තිට්ඨතෙතං – ‘ඉමෙසං උභින්නං ඤාණවාදානං උභින්නං අඤ්ඤමඤ්ඤං විපච්චනීකවාදානං කො සච්චං ආහ කො මුසා’ති. ධම්මං වො, බ්‍රාහ්මණා, දෙසෙස්සාමි, තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භො’’ති ඛො තෙ බ්‍රාහ්මණා භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණා, චත්තාරො පුරිසා චතුද්දිසා ඨිතා පරමෙන ජවෙන ච සමන්නාගතා පරමෙන ච පදවීතිහාරෙන. තෙ එවරූපෙන ජවෙන සමන්නාගතා අස්සු, සෙය්‍යථාපි නාම දළ්හධම්මා [දළ්හධම්මො (සබ්බත්ථ) අ. නි. 4.45; ම. නි. 1.116 ච, තංසංවණ්ණනාටීකායො ච මොග්ගල්ලානබ්‍යාකරණඤ්ච ඔලොකෙතබ්බා] ධනුග්ගහො සික්ඛිතො කතහත්ථො කතූපාසනො ලහුකෙන අසනෙන අප්පකසිරෙන තිරියං තාලච්ඡායං [තාලච්ඡාතිං (සී. ස්‍යා. පී.), තාලච්ඡාදිං (ක.) අ. නි. 4.45; ම. නි. 1.161 පස්සිතබ්බං] අතිපාතෙය්‍ය; එවරූපෙන ච පදවීතිහාරෙන, සෙය්‍යථාපි නාම පුරත්ථිමා සමුද්දා පච්ඡිමො සමුද්දො අථ පුරත්ථිමාය දිසාය ඨිතො පුරිසො එවං වදෙය්‍ය – ‘අහං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං පාපුණිස්සාමී’ති. සො අඤ්ඤත්‍රෙව අසිතපීතඛායිතසායිතා අඤ්ඤත්‍ර උච්චාරපස්සාවකම්මා අඤ්ඤත්‍ර නිද්දාකිලමථපටිවිනොදනා වස්සසතායුකො වස්සසතජීවී වස්සසතං ගන්ත්වා අප්පත්වාව ලොකස්ස අන්තං අන්තරා කාලං කරෙය්‍ය. අථ පච්ඡිමාය දිසාය…පෙ…. අථ උත්තරාය දිසාය… අථ දක්ඛිණාය දිසාය ඨිතො පුරිසො එවං වදෙය්‍ය – ‘අහං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං පාපුණිස්සාමී’ති. සො අඤ්ඤත්‍රෙව අසිතපීතඛායිතසායිතා අඤ්ඤත්‍ර උච්චාරපස්සාවකම්මා අඤ්ඤත්‍ර නිද්දාකිලමථපටිවිනොදනා වස්සසතායුකො වස්සසතජීවී වස්සසතං ගන්ත්වා අප්පත්වාව ලොකස්ස අන්තං අන්තරා කාලං කරෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? නාහං, බ්‍රාහ්මණා, එවරූපාය සන්ධාවනිකාය ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමි. න චාහං, බ්‍රාහ්මණා, අප්පත්වාව ලොකස්ස අන්තං දුක්ඛස්ස අන්තකිරියං වදාමි.

‘‘පඤ්චිමෙ, බ්‍රාහ්මණා, කාමගුණා අරියස්ස විනයෙ ලොකොති වුච්චති. කතමෙ පඤ්ච? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා; සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා…පෙ…. ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා; ඉමෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණා, පඤ්ච කාමගුණා අරියස්ස විනයෙ ලොකොති වුච්චති.

‘‘ඉධ, බ්‍රාහ්මණා, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණා, ‘භික්ඛු ලොකස්ස අන්තමාගම්ම, ලොකස්ස අන්තෙ විහරති’. තමඤ්ඤෙ එවමාහංසු – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’ති. අහම්පි හි [අහම්පි (සී. පී.)], බ්‍රාහ්මණා, එවං වදාමි – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’’’ති.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණා, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං… තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණා, ‘භික්ඛු ලොකස්ස අන්තමාගම්ම ලොකස්ස අන්තෙ විහරති’. තමඤ්ඤෙ එවමාහංසු – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’ති. අහම්පි හි, බ්‍රාහ්මණා, එවං වදාමි – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’’’ති.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණා, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණා, ‘භික්ඛු ලොකස්ස අන්තමාගම්ම ලොකස්ස අන්තෙ විහරති’. තමඤ්ඤෙ එවමාහංසු – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’ති . අහම්පි හි, බ්‍රාහ්මණා, එවං වදාමි – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’’’ති.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණා, භික්ඛු සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති…පෙ…. සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති…පෙ…. සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණා , ‘භික්ඛු ලොකස්ස අන්තමාගම්ම ලොකස්ස අන්තෙ විහරති’. තමඤ්ඤෙ එවමාහංසු – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’ති. අහම්පි හි, බ්‍රාහ්මණා, එවං වදාමි – ‘අයම්පි ලොකපරියාපන්නො, අයම්පි අනිස්සටො ලොකම්හා’’’ති.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණා, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. අයං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණා, ‘භික්ඛු ලොකස්ස

අන්තමාගම්ම ලොකස්ස අන්තෙ විහරති තිණ්ණො ලොකෙ විසත්තික’’’න්ති. සත්තමං.

8. දෙවාසුරසඞ්ගාමසුත්තං

39. ‘‘භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, දෙවාසුරසඞ්ගාමො සමුපබ්‍යූළ්හො [සමුපබ්බූළ්හො (සී. පී.)] අහොසි. තස්මිං ඛො පන, භික්ඛවෙ, සඞ්ගාමෙ අසුරා ජිනිංසු, දෙවා පරාජයිංසු [පරාජියිංසු (සී.ස්‍යා. ක.)]. පරාජිතා ච, භික්ඛවෙ, දෙවා [දෙවා භීතා (පී.)] අපයිංසුයෙව [අපයංස්වෙව (සී.)] උත්තරෙනාභිමුඛා, අභියිංසු [අභියංසු (සී.)] අසුරා. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවානං එතදහොසි – ‘අභියන්තෙව ඛො අසුරා. යංනූන මයං දුතියම්පි අසුරෙහි සඞ්ගාමෙය්‍යාමා’ති. දුතියම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවා අසුරෙහි සඞ්ගාමෙසුං. දුතියම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, අසුරාව ජිනිංසු, දෙවා පරාජයිංසු. පරාජිතා ච, භික්ඛවෙ, දෙවා අපයිංසුයෙව උත්තරෙනාභිමුඛා, අභියිංසු අසුරා’’.

අථ ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවානං එතදහොසි – ‘අභියන්තෙව ඛො අසුරා. යංනූන මයං තතියම්පි අසුරෙහි සඞ්ගාමෙය්‍යාමා’ති. තතියම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවා අසුරෙහි සඞ්ගාමෙසුං. තතියම්පි ඛො , භික්ඛවෙ, අසුරාව ජිනිංසු, දෙවා පරාජයිංසු. පරාජිතා ච, භික්ඛවෙ, දෙවා භීතා දෙවපුරංයෙව පවිසිංසු. දෙවපුරගතානඤ්ච පන [පුන (ක.)], භික්ඛවෙ, දෙවානං එතදහොසි – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානි මයං එතරහි අත්තනා විහරාම අකරණීයා අසුරෙහී’ති. අසුරානම්පි, භික්ඛවෙ, එතදහොසි – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානි දෙවා එතරහි අත්තනා විහරන්ති අකරණීයා අම්හෙහී’ති.

‘‘භූතපුබ්බං , භික්ඛවෙ, දෙවාසුරසඞ්ගාමො සමුපබ්‍යූළ්හො අහොසි. තස්මිං ඛො පන, භික්ඛවෙ, සඞ්ගාමෙ දෙවා ජිනිංසු, අසුරා පරාජයිංසු. පරාජිතා ච, භික්ඛවෙ, අසුරා අපයිංසුයෙව දක්ඛිණෙනාභිමුඛා, අභියිංසු දෙවා. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, අසුරානං එතදහොසි – ‘අභියන්තෙව ඛො දෙවා. යංනූන මයං දුතියම්පි දෙවෙහි සඞ්ගාමෙය්‍යාමා’ති. දුතියම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, අසුරා දෙවෙහි සඞ්ගාමෙසුං. දුතියම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවා ජිනිංසු, අසුරා පරාජයිංසු. පරාජිතා ච, භික්ඛවෙ, අසුරා අපයිංසුයෙව දක්ඛිණෙනාභිමුඛා, අභියිංසු දෙවා’’.

අථ ඛො, භික්ඛවෙ, අසුරානං එතදහොසි – ‘අභියන්තෙව ඛො දෙවා. යංනූන මයං තතියම්පි දෙවෙහි සඞ්ගාමෙය්‍යාමා’ති. තතියම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, අසුරා දෙවෙහි සඞ්ගාමෙසුං. තතියම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවා ජිනිංසු, අසුරා පරාජයිංසු. පරාජිතා ච, භික්ඛවෙ, අසුරා භීතා අසුරපුරංයෙව පවිසිංසු. අසුරපුරගතානඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, අසුරානං එතදහොසි – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානි මයං එතරහි අත්තනා විහරාම අකරණීයා දෙවෙහී’ති. දෙවානම්පි, භික්ඛවෙ, එතදහොසි – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානි අසුරා එතරහි අත්තනා විහරන්ති අකරණීයා අම්හෙහී’ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති, තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛුස්ස එවං හොති – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානාහං එතරහි අත්තනා විහරාමි අකරණීයො මාරස්සා’ති . මාරස්සාපි, භික්ඛවෙ, පාපිමතො එවං හොති – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානි භික්ඛු එතරහි අත්තනා විහරති අකරණීයො මය්හ’’’න්ති.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං… තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති, තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛුස්ස එවං හොති – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානාහං එතරහි අත්තනා විහරාමි අකරණීයො මාරස්සා’ති. මාරස්සාපි, භික්ඛවෙ, පාපිමතො එවං හොති – ‘භීරුත්තානගතෙන ඛො දානි භික්ඛු එතරහි අත්තනා විහරති, අකරණීයො මය්හ’’’න්ති.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ‘භික්ඛු අන්තමකාසි මාරං, අපදං වධිත්වා මාරචක්ඛුං අදස්සනං ගතො පාපිමතො තිණ්ණො ලොකෙ විසත්තික’’’න්ති.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛු සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති… සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති… සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති… සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ‘භික්ඛු අන්තමකාසි මාරං, අපදං වධිත්වා මාරචක්ඛුං අදස්සනං ගතො පාපිමතො තිණ්ණො ලොකෙ විසත්තික’’’න්ති. අට්ඨමං.

9. නාගසුත්තං

40. ‘‘යස්මිං , භික්ඛවෙ, සමයෙ ආරඤ්ඤිකස්ස නාගස්ස ගොචරපසුතස්ස හත්ථීපි හත්ථිනියොපි හත්ථිකලභාපි හත්ථිච්ඡාපාපි පුරතො පුරතො ගන්ත්වා තිණග්ගානි ඡින්දන්ති, තෙන, භික්ඛවෙ, ආරඤ්ඤිකො නාගො අට්ටීයති

හරායති ජිගුච්ඡති. යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ ආරඤ්ඤිකස්ස නාගස්ස ගොචරපසුතස්ස හත්ථීපි හත්ථිනියොපි හත්ථිකලභාපි හත්ථිච්ඡාපාපි ඔභග්ගොභග්ගං සාඛාභඞ්ගං ඛාදන්ති, තෙන, භික්ඛවෙ, ආරඤ්ඤිකො නාගො අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති. යස්මිං , භික්ඛවෙ, සමයෙ ආරඤ්ඤිකස්ස නාගස්ස ඔගාහං ඔතිණ්ණස්ස හත්ථීපි හත්ථිනියොපි හත්ථිකලභාපි හත්ථිච්ඡාපාපි පුරතො පුරතො ගන්ත්වා සොණ්ඩාය උදකං ආලොළෙන්ති, තෙන, භික්ඛවෙ, ආරඤ්ඤිකො නාගො අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති. යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ ආරඤ්ඤිකස්ස නාගස්ස ඔගාහා උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති, තෙන, භික්ඛවෙ, ආරඤ්ඤිකො නාගො අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති.

‘‘තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ ආරඤ්ඤිකස්ස නාගස්ස එවං හොති – ‘අහං ඛො එතරහි ආකිණ්ණො විහරාමි හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකලභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි . ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදාමි, ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං ඛාදන්ති [ඛාදිතං (ස්‍යා. ක.) මහාව. 467 පස්සිතබ්බං], ආවිලානි ච පානීයානි පිවාමි, ඔගාහා ච [ඔගාහාපි ච (ස්‍යා. ක.) මහාව. 467 පස්සිතබ්බං] මෙ උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති. යංනූනාහං එකො ගණස්මා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍ය’න්ති. සො අපරෙන සමයෙන එකො ගණස්මා වූපකට්ඨො විහරති, අච්ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදති, ඔභග්ගොභග්ගඤ්චස්ස සාඛාභඞ්ගං න ඛාදන්ති [න ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච සාඛාභඞ්ග ඛාදති (ස්‍යා. ක.)], අනාවිලානි ච පානීයානි පිවති, ඔගාහා චස්ස උත්තිණ්ණස්ස න හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති.

‘‘තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ ආරඤ්ඤිකස්ස නාගස්ස එවං හොති – ‘අහං ඛො පුබ්බෙ ආකිණ්ණො විහාසිං හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකලභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි, ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදිං, ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං ඛාදිංසු, ආවිලානි ච පානීයානි අපායිං, ඔගාහා [එත්ථ පිසද්දො සබ්බත්ථපි නත්ථි] ච මෙ උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො අගමංසු. සොහං එතරහි එකො ගණස්මා වූපකට්ඨො විහරාමි, අච්ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදාමි, ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං න ඛාදන්ති, අනාවිලානි ච පානීයානි පිවාමි, ඔගාහා ච මෙ උත්තිණ්ණස්ස න හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්තී’ති. සො සොණ්ඩාය සාඛාභඞ්ගං භඤ්ජිත්වා සාඛාභඞ්ගෙන කායං පරිමජ්ජිත්වා අත්තමනො සොණ්ඩං සංහරති [කණ්ඩුං සංහන්ති (සී. පී.) කණ්ඩුං සංහනති (ස්‍යා.), එත්ථ කණ්ඩුවනදුක්ඛං විනෙතීති අත්ථො],.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු ආකිණ්ණො විහරති භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි, තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛුස්ස එවං හොති – ‘අහං ඛො එතරහි ආකිණ්ණො විහරාමි භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. යංනූනාහං එකො ගණස්මා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍ය’න්ති. සො විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං . සො අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා.

‘‘සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහරති, අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති; බ්‍යාපාදපදොසං පහාය අබ්‍යාපන්නචිත්තො විහරති සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී, බ්‍යාපාදපදොසා චිත්තං පරිසොධෙති; ථිනමිද්ධං පහාය විගතථිනමිද්ධො විහරති ආලොකසඤ්ඤී සතො සම්පජානො, ථිනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙති; උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහාය අනුද්ධතො විහරති අජ්ඣත්තං වූපසන්තචිත්තො, උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙති; විචිකිච්ඡං පහාය තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විහරති අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙති. සො ඉමෙ පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො අත්තමනො සොණ්ඩං සංහරති [කණ්ඩුං සංහන්ති (සී. පී.), කණ්ඩුං සංහනති (ස්‍යා.), එත්ථ කණ්ඩුවනසදිසං ඣානපටිපක්ඛං කිලෙසදුක්ඛං විනෙතීති අත්ථො]. විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං… තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො අත්තමනො සොණ්ඩං සංහරති.

‘‘සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො අත්තමනො සොණ්ඩං සංහරති. සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති… සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති… සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති… සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. සො අත්තමනො සොණ්ඩං සංහරතී’’ති. නවමං.

10. තපුස්සසුත්තං

41. එකං සමයං භගවා මල්ලෙසු විහරති උරුවෙලකප්පං නාම මල්ලානං නිගමො. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය උරුවෙලකප්පං පිණ්ඩාය පාවිසි. උරුවෙලකප්පෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ‘‘ඉධෙව තාව ත්වං, ආනන්ද, හොහි,

යාවාහං මහාවනං අජ්ඣොගාහාමි දිවාවිහාරායා''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. අථ ඛො භගවා මහාවනං අජ්ඣොගාහෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසීදි.

අථ ඛො තපුස්සො ගහපති යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො තපුස්සො ගහපති ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච –

''මයං, භන්තෙ ආනන්ද, ගිහී කාමභොගිනො කාමාරාමා කාමරතා කාමසම්මුදිතා. තෙසං නො, භන්තෙ, අම්හාකං ගිහීනං කාමභොගීනං කාමාරාමානං කාමරතානං කාමසම්මුදිතානං පපාතො විය ඛායති, යදිදං නෙක්ඛම්මං. සුතං මෙතං, භන්තෙ, 'ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ දහරානං දහරානං භික්ඛූනං නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො' [පස්සතං (?)]. තයිදං, භන්තෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ භික්ඛූනං බහුනා ජනෙන විසභාගො, යදිදං නෙක්ඛම්ම''න්ති.

''අත්ථි ඛො එතං, ගහපති, කථාපාභතං භගවන්තං දස්සනාය. ආයාම, ගහපති, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිස්සාම; උපසඞ්කමිත්වා භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙස්සාම. යථා නො භගවා බ්‍යාකරිස්සති තථා නං ධාරෙස්සාමා''ති.

''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තපුස්සො ගහපති ආයස්මතො ආනන්දස්ස පච්චස්සොසි. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො තපුස්සෙන ගහපතිනා සද්ධිං යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච –

''අයං , භන්තෙ, තපුස්සො ගහපති එවමාහ – 'මයං, භන්තෙ ආනන්ද, ගිහී කාමභොගිනො කාමාරාමා කාමරතා කාමසම්මුදිතා, තෙසං නො භන්තෙ, අම්හාකං ගිහීනං කාමභොගීනං කාමාරාමානං කාමරතානං කාමසම්මුදිතානං පපාතො විය ඛායති, යදිදං නෙක්ඛම්මං'. සුතං මෙතං, භන්තෙ, 'ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ දහරානං දහරානං භික්ඛූනං නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තයිදං, භන්තෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ භික්ඛූනං බහුනා ජනෙන විසභාගො යදිදං නෙක්ඛම්ම'''න්ති.

''එවමෙතං, ආනන්ද, එවමෙතං, ආනන්ද! මය්හම්පි ඛො, ආනන්ද, පුබ්බෙව සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධස්ස බොධිසත්තස්සෙව සතො එතදහොසි – 'සාධු නෙක්ඛම්මං , සාධු පවිවෙකො'ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො, යෙන මෙ නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කාමෙසු ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච මෙ අබහුලීකතො, නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො . තස්මා මෙ නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං [බහුලීකරෙය්‍යං (සී. ස්‍යා. පී.)], නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං, නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො කාමසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො . සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස මෙ කාමසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, අවිතක්කෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො, යෙන මෙ අවිතක්කෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'විතක්කෙසු ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච මෙ අබහුලීකතො, අවිතක්කෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ අවිතක්කෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං විතක්කෙසු ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, අවිතක්කෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ අවිතක්කෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන විතක්කෙසු ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං, අවිතක්කෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, අවිතක්කෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො විතක්කසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස මෙ විතක්කසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරෙය්‍යං සතො ච සම්පජානො සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙය්‍යං යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරීති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, නිප්පීතිකෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො , යෙන මෙ නිප්පීතිකෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'පීතියා ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච මෙ අබහුලීකතො, නිප්පීතිකෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ නිප්පීතිකෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං පීතියා ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, නිප්පීතිකෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ නිප්පීතිකෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන පීතියා ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං, නිප්පීතිකෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, නිප්පීතිකෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, පීතියා ච විරාගා…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො පීතිසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස මෙ පීතිසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, අදුක්ඛමසුඛෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො, යෙන මෙ අදුක්ඛමසුඛෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'උපෙක්ඛාසුඛෙ ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච මෙ අබහුලීකතො, අදුක්ඛමසුඛෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ අදුක්ඛමසුඛෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං උපෙක්ඛාසුඛෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, අදුක්ඛමසුඛෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ අදුක්ඛමසුඛෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන උපෙක්ඛාසුඛෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං අදුක්ඛමසුඛෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, අදුක්ඛමසුඛෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, සුඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො උපෙක්ඛාසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස මෙ උපෙක්ඛාසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ''අනන්තො ආකාසො''ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ආකාසානඤ්චායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො, යෙන මෙ ආකාසානඤ්චායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'රූපෙසු ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච අබහුලීකතො, ආකාසානඤ්චායතනෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ ආකාසානඤ්චායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං රූපෙසු ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, ආකාසානඤ්චායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ ආකාසානඤ්චායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන රූපෙසු ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං, ආකාසානඤ්චායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ආකාසානඤ්චායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා 'අනන්තො ආකාසො'ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො රූපසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස මෙ රූපසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ''අනන්තං විඤ්ඤාණ''න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො, යෙන මෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'ආකාසානඤ්චායතනෙ ඛො

මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච අබහුලීකතො, විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං ආකාසානඤ්චායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන ආකාසානඤ්චායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම 'අනන්තං විඤ්ඤාණ'න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො ආකාසානඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය ; එවමෙවස්ස මෙ ආකාසානඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො, යෙන මෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච මෙ අබහුලීකතො, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම 'නත්ථි කිඤ්චී'ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො විඤ්ඤාණඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස මෙ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො, යෙන මෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච මෙ අබහුලීකතො, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'සචෙ ඛො අහං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො'. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, ඉමිනා විහාරෙන විහරතො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, සුඛිනො දුක්ඛං උප්පජ්ජෙය්‍ය යාවදෙව ආබාධාය; එවමෙවස්ස මෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති. ස්වස්ස මෙ හොති ආබාධො.

''තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'යංනූනාහං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය'න්ති. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු, කො පච්චයො, යෙන මෙ සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො'? තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – 'නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ ඛො මෙ ආදීනවො අදිට්ඨො, සො ච මෙ අබහුලීකතො, සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ ච ආනිසංසො අනධිගතො, සො ච මෙ අනාසෙවිතො. තස්මා මෙ සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති

නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො’. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, එතදහොසි – ‘සචෙ ඛො අහං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලං කරෙය්‍යං, සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවෙය්‍යං, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං මෙ සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ චිත්තං පක්ඛන්දෙය්‍ය පසීදෙය්‍ය සන්තිට්ඨෙය්‍ය විමුච්චෙය්‍ය එතං සන්තන්ති පස්සතො’. සො ඛො අහං, ආනන්ද, අපරෙන සමයෙන නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ ආදීනවං දිස්වා තං බහුලමකාසිං , සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ ආනිසංසං අධිගම්ම තමාසෙවිං. තස්ස මය්හං, ආනන්ද, සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති එතං සන්තන්ති පස්සතො. සො ඛො අහං, ආනන්ද, සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරාමි, පඤ්ඤාය ච මෙ දිස්වා ආසවා පරික්ඛයං අගමංසු.

‘‘යාවකීවඤ්චාහං , ආනන්ද, ඉමා නව අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තියො න එවං අනුලොමපටිලොමං සමාපජ්ජිම්පි වුට්ඨහිම්පි, නෙව තාවාහං, ආනන්ද, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ‘අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො’ති පච්චඤ්ඤාසිං. යතො ච ඛො අහං, ආනන්ද, ඉමා නව අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තියො එවං අනුලොමපටිලොමං සමාපජ්ජිම්පි වුට්ඨහිම්පි, අථාහං, ආනන්ද, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ‘අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො’ති පච්චඤ්ඤාසිං. ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි – ‘අකුප්පා මෙ චෙතොවිමුත්ති [විමුත්ති (ක. සී. ක.)], අයමන්තිමා ජාති, නත්ථි දානි පුනබ්භවො’’’ති. දසමං.

මහාවග්ගො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

ද්වෙ විහාරා ච නිබ්බානං, ගාවී ඣානෙන පඤ්චමං;
ආනන්දො බ්‍රාහ්මණා දෙවො, නාගෙන තපුස්සෙන චාති.

5. සාමඤ්ඤවග්ගො

1. සම්බාධසුත්තං

42. එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා උදායී යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා උදායී ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘වුත්තමිදං, ආවුසො, පඤ්චාලචණ්ඩෙන දෙවපුත්තෙන –

‘‘සම්බාධෙ ගතං [සම්බාධෙ වත (සී.)] ඔකාසං, අවිද්වා භූරිමෙධසො;
යො ඣානමබුජ්ඣි බුද්ධො, පටිලීනනිසභො මුනී’’ති.

‘‘කතමො, ආවුසො, සම්බාධො, කතමො සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා’’ති? ‘‘පඤ්චිමෙ, ආවුසො, කාමගුණා සම්බාධො වුත්තො භගවතා. කතමෙ පඤ්ච? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා…පෙ…. ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, පඤ්ච කාමගුණා සම්බාධො වුත්තො භගවතා.

‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන. තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ විතක්කවිචාරා අනිරුද්ධා හොන්ති, අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන . තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ පීති අනිරුද්ධා හොති , අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු පීතියා ච විරාගා…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන. තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ උපෙක්ඛාසුඛං අනිරුද්ධං හොති, අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන. තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ රූපසඤ්ඤා අනිරුද්ධා හොති, අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන. තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤා අනිරුද්ධා හොති, අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන . තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා අනිරුද්ධා හොති, අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන. තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා අනිරුද්ධා හොති, අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා පරියායෙන. තත්‍රාපත්ථි සම්බාධො. කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො? යදෙව තත්ථ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤා අනිරුද්ධා හොති, අයමෙත්ථ සම්බාධො.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සම්බාධෙ

ඔකාසාධිගමො වුත්තො භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. පඨමං.

2. කායසක්ඛීසුත්තං

43. '''කායසක්ඛී කායසක්ඛී'ති, ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො, කායසක්ඛී වුත්තො භගවතා''ති? ''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යථා යථා ච තදායතනං තථා තථා නං කායෙන ඵුසිත්වා විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, කායසක්ඛී වුත්තො භගවතා පරියායෙන.

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං… තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යථා යථා ච තදායතනං තථා තථා නං කායෙන ඵුසිත්වා විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, කායසක්ඛී වුත්තො භගවතා පරියායෙන.

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා 'අනන්තො ආකාසො'ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. යථා යථා ච තදායතනං තථා තථා නං කායෙන ඵුසිත්වා විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, කායසක්ඛී වුත්තො භගවතා පරියායෙන…පෙ…..

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. යථා යථා ච තදායතනං තථා තථා නං කායෙන ඵුසිත්වා විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, කායසක්ඛී වුත්තො භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. දුතියං.

3. පඤ්ඤාවිමුත්තසුත්තං

44. '''පඤ්ඤාවිමුත්තො පඤ්ඤාවිමුත්තො'ති, ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො, පඤ්ඤාවිමුත්තො වුත්තො භගවතා''ති?

''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය ච නං පජානාති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, පඤ්ඤාවිමුත්තො වුත්තො භගවතා පරියායෙන…පෙ…..

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති, පඤ්ඤාය ච නං පජානාති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, පඤ්ඤාවිමුත්තො වුත්තො භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. තතියං.

4. උභතොභාගවිමුත්තසුත්තං

45. '''උභතොභාගවිමුත්තො උභතොභාගවිමුත්තො'ති, ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො, උභතොභාගවිමුත්තො වුත්තො භගවතා''ති?

''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යථා යථා ච තදායතනං තථා තථා නං කායෙන ඵුසිත්වා විහරති, පඤ්ඤාය ච නං පජානාති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, උභතොභාගවිමුත්තො වුත්තො භගවතා පරියායෙන…පෙ…..

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. යථා යථා ච තදායතනං තථා තථා නං කායෙන ඵුසිත්වා විහරති, පඤ්ඤාය ච නං පජානාති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, උභතොභාගවිමුත්තො වුත්තො භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. චතුත්ථං.

5. සන්දිට්ඨිකධම්මසුත්තං

46. '''සන්දිට්ඨිකො ධම්මො සන්දිට්ඨිකො ධම්මො'ති, ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො වුත්තො භගවතා''ති?

''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො වුත්තො භගවතා පරියායෙන…පෙ…..

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සන්දිට්ඨිකො

ධම්මො වුත්තො භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. පඤ්චමං.

6. සන්දිට්ඨිකනිබ්බානසුත්තං

47. '''සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං සන්දිට්ඨිකං නිබ්බාන'න්ති, ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො, සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං වුත්තං භගවතා''ති?

''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං වුත්තං භගවතා පරියායෙන…පෙ…..

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං වුත්තං භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. ඡට්ඨං.

7. නිබ්බානසුත්තං

48. '''නිබ්බානං නිබ්බාන'න්ති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. සත්තමං.

8. පරිනිබ්බානසුත්තං

49. '''පරිනිබ්බානං පරිනිබ්බාන'න්ති…පෙ….. අට්ඨමං.

9. තදඞ්ගනිබ්බානසුත්තං

50. '''තදඞ්ගනිබ්බානං තදඞ්ගනිබ්බාන'න්ති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. නවමං.

10. දිට්ඨධම්මනිබ්බානසුත්තං

51. '''දිට්ඨධම්මනිබ්බානං දිට්ඨධම්මනිබ්බාන'න්ති, ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො දිට්ඨධම්මනිබ්බානං වුත්තං භගවතා''ති?

''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි …පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, දිට්ඨධම්මනිබ්බානං වුත්තං භගවතා පරියායෙන …පෙ…..

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, දිට්ඨධම්මනිබ්බානං වුත්තං භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. දසමං.

සාමඤ්ඤවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

සම්බාධො කායසක්ඛී පඤ්ඤා,
උභතොභාගො සන්දිට්ඨිකා ද්වෙ;
නිබ්බානං පරිනිබ්බානං,
තදඞ්ගදිට්ඨධම්මිකෙන චාති.

පඨමපණ්ණාසකං සමත්තං.

2. දුතියපණ්ණාසකං

(6) 1. ඛෙමවග්ගො

1. ඛෙමසුත්තං

52. '''ඛෙමං ඛෙම'න්ති , ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො, ඛෙමං වුත්තං භගවතා''ති?

''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, ඛෙමං වුත්තං භගවතා පරියායෙන…පෙ…..

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, ඛෙමං වුත්තං භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. පඨමං.

2. ඛෙමප්පත්තසුත්තං

53. ඛෙමප්පත්තො ඛෙමප්පත්තොති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. දුතියං.

3. අමතසුත්තං

54. අමතං අමතන්ති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. තතියං.

4. අමතප්පත්තසුත්තං

55. අමතප්පත්තො අමතප්පත්තොති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. චතුත්ථං.

5. අභයසුත්තං

56. අභයං අභයන්ති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. පඤ්චමං.

6. අභයප්පත්තසුත්තං

57. අභයප්පත්තො අභයප්පත්තොති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. ඡට්ඨං.

7. පස්සද්ධිසුත්තං

58. පස්සද්ධි පස්සද්ධීති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. සත්තමං.

8. අනුපුබ්බපස්සද්ධිසුත්තං

59. අනුපුබ්බපස්සද්ධි අනුපුබ්බපස්සද්ධීති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. අට්ඨමං.

9. නිරොධසුත්තං

60. නිරොධො නිරොධොති, ආවුසො, වුච්චති…පෙ….. නවමං.

10. අනුපුබ්බනිරොධසුත්තං

61. '''අනුපුබ්බනිරොධො අනුපුබ්බනිරොධො'ති, ආවුසො, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො, අනුපුබ්බනිරොධො වුත්තො භගවතා''ති?

''ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො, අනුපුබ්බනිරොධො වුත්තො භගවතා පරියායෙන…පෙ…. .

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති, පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. එත්තාවතාපි ඛො, ආවුසො,

අනුපුබ්බනිරොධො වුත්තො භගවතා නිප්පරියායෙනා''ති. දසමං.

11. අහබ්බසුත්තං

62. ''නව, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ නව? රාගං, දොසං, මොහං, කොධං, උපනාහං, මක්ඛං, පළාසං, ඉස්සං, මච්ඡරියං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං.

''නව, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ නව? රාගං, දොසං, මොහං, කොධං, උපනාහං, මක්ඛං, පළාසං, ඉස්සං, මච්ඡරියං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, නව ධම්මෙ පහාය භබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතු''න්ති. එකාදසමං.

ඛෙමවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

ඛෙමො ච අමතඤ්චෙව, අභයං පස්සද්ධියෙන ච;
නිරොධො අනුපුබ්බො ච, ධම්මං පහාය භබ්බෙන චාති.

(7) 2. සතිපට්ඨානවග්ගො

1. සික්ඛාදුබ්බල්‍යසුත්තං

63. ‘‘පඤ්චිමානි , භික්ඛවෙ, සික්ඛාදුබ්බල්‍යානි. කතමානි පඤ්ච? පාණාතිපාතො, අදින්නාදානං, කාමෙසුමිච්ඡාචාරො, මුසාවාදො, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච සික්ඛාදුබ්බල්‍යානි.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං සික්ඛාදුබ්බල්‍යානං පහානාය චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං; වෙදනාසු…පෙ…. චිත්තෙ…පෙ…. ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං සික්ඛාදුබ්බල්‍යානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. පඨමං.

2. නීවරණසුත්තං

64. ‘‘පඤ්චිමානි, භික්ඛවෙ, නීවරණානි. කතමානි පඤ්ච? කාමච්ඡන්දනීවරණං, බ්‍යාපාදනීවරණං, ථිනමිද්ධනීවරණං , උද්ධච්චකුක්කුච්චනීවරණං, විචිකිච්ඡානීවරණං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච නීවරණානි.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං නීවරණානං පහානාය චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං; වෙදනාසු…පෙ…. චිත්තෙ…පෙ…. ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං නීවරණානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. දුතියං.

3. කාමගුණසුත්තං

65. ‘‘පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, කාමගුණා. කතමෙ පඤ්ච? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා…පෙ…. ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච කාමගුණා.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං කාමගුණානං පහානාය…පෙ…. ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. තතියං.

4. උපාදානක්ඛන්ධසුත්තං

66. ‘‘පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, උපාදානක්ඛන්ධා. කතමෙ පඤ්ච? රූපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඞ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං උපාදානක්ඛන්ධානං පහානාය…පෙ…. ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. චතුත්ථං.

5. ඔරම්භාගියසුත්තං

67. ‘‘පඤ්චිමානි, භික්ඛවෙ, ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි. කතමානි පඤ්ච? සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාසො, කාමච්ඡන්දො, බ්‍යාපාදො – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චොරම්භාගියානි සංයොජනානි.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පහානාය…පෙ…. ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. පඤ්චමං.

6. ගතිසුත්තං

68. ‘‘පඤ්චිමා, භික්ඛවෙ, ගතියො. කතමා පඤ්ච? නිරයො, තිරච්ඡානයොනි , පෙත්තිවිසයො, මනුස්සා, දෙවා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච ගතියො.

‘‘ඉමාසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං ගතීනං පහානාය…පෙ.… ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. ඡට්ඨං.

7. මච්ඡරියසුත්තං

69. ‘‘පඤ්චිමානි, භික්ඛවෙ, මච්ඡරියානි. කතමානි පඤ්ච? ආවාසමච්ඡරියං, කුලමච්ඡරියං, ලාභමච්ඡරියං, වණ්ණමච්ඡරියං, ධම්මමච්ඡරියං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච මච්ඡරියානි.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං මච්ඡරියානං පහානාය…පෙ.… ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. සත්තමං.

8. උද්ධම්භාගියසුත්තං

70. ‘‘පඤ්චිමානි , භික්ඛවෙ, උද්ධම්භාගියානි සංයොජනානි. කතමානි පඤ්ච? රූපරාගො, අරූපරාගො, මානො, උද්ධච්චං, අවිජ්ජා – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චුද්ධම්භාගියානි සංයොජනානි.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං උද්ධම්භාගියානං සංයොජනානං පහානාය…පෙ.… ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. අට්ඨමං.

9. චෙතොඛිලසුත්තං

71. [අ. නි. 5.205; දී. නි. 3.319; ම. නි. 1.185] ‘‘පඤ්චිමෙ , භික්ඛවෙ, චෙතොඛිලා [චෙතොඛීලා (ක.)]. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු සත්ථරි කඞ්ඛති විචිකිච්ඡති නාධිමුච්චති න සම්පසීදති. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සත්ථරි කඞ්ඛති විචිකිච්ඡති නාධිමුච්චති න සම්පසීදති, තස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය. යස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය , අයං පඨමො චෙතොඛිලො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මෙ කඞ්ඛති…පෙ.… සඞ්ඝෙ කඞ්ඛති… සික්ඛාය කඞ්ඛති… සබ්‍රහ්මචාරීසු කුපිතො හොති අනත්තමනො ආහතචිත්තො ඛිලජාතො. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරීසු කුපිතො හොති අනත්තමනො ආහතචිත්තො ඛිලජාතො, තස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය. යස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය, අයං පඤ්චමො චෙතොඛිලො.

‘‘ඉමෙසං, ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං චෙතොඛිලානං පහානාය…පෙ.… ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. නවමං.

10. චෙතසොවිනිබන්ධසුත්තං

72. ‘‘පඤ්චිමෙ , භික්ඛවෙ, චෙතසොවිනිබන්ධා [චෙතොවිනිබද්ධා (සාරත්ථදීපනීටීකා) අ. නි. 5.206; දී. නි. 3.320]. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කාමෙසු අවීතරාගො හොති අවිගතච්ඡන්දො අවිගතපෙමො අවිගතපිපාසො අවිගතපරිළාහො අවිගතතණ්හො. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කාමෙසු අවීතරාගො හොති අවිගතච්ඡන්දො අවිගතපෙමො අවිගතපිපාසො අවිගතපරිළාහො අවිගතතණ්හො, තස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය. යස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය, අයං පඨමො චෙතසොවිනිබන්ධො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ අවීතරාගො හොති…පෙ.… රූපෙ අවීතරාගො හොති… යාවදත්ථං උදරාවදෙහකං භුඤ්ජිත්වා සෙය්‍යාසුඛං පස්සසුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තො විහරති … අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං පණිධාය බ්‍රහ්මචරියං චරති – ‘ඉමිනාහං සීලෙන වා වතෙන වා තපෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා දෙවො වා භවිස්සාමි දෙවඤ්ඤතරො වා’ති. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං පණිධාය බ්‍රහ්මචරියං චරති – ‘ඉමිනාහං සීලෙන වා වතෙන වා තපෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා දෙවො වා භවිස්සාමි දෙවඤ්ඤතරො වා’ති, තස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය. යස්ස චිත්තං න නමති ආතප්පාය අනුයොගාය සාතච්චාය පධානාය, අයං පඤ්චමො චෙතසොවිනිබන්ධො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච චෙතසොවිනිබන්ධා.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං චෙතසොවිනිබන්ධානං පහානාය චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං; වෙදනාසු…පෙ.… චිත්තෙ…පෙ.… ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං චෙතසොවිනිබන්ධානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවෙතබ්බා’’ති. දසමං.

සතිපට්ඨානවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

සික්ඛා නීවරණාකාමා, ඛන්ධා ච ඔරම්භාගියා ගති;
මච්ඡෙරං උද්ධම්භාගියා අට්ඨමං, චෙතොඛිලා විනිබන්ධාති.

(8) 3. සම්මප්පධානවග්ගො

1. සික්ඛසුත්තං

73. ‘‘පඤ්චිමානි , භික්ඛවෙ, සික්ඛාදුබ්බල්‍යානි. කතමානි පඤ්ච? පාණාතිපාතො …පෙ…. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච සික්ඛාදුබ්බල්‍යානි.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං සික්ඛාදුබ්බල්‍යානං පහානාය චත්තාරො සම්මප්පධානා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං සික්ඛාදුබ්බල්‍යානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො සම්මප්පධානා භාවෙතබ්බා’’ති. පඨමං.

74-81. (යථා සතිපට්ඨානවග්ගෙ තථා සම්මප්පධානවසෙන විත්ථාරෙතබ්බා.)

10. චෙතසොවිනිබන්ධසුත්තං

82. ‘‘පඤ්චිමෙ , භික්ඛවෙ, චෙතසොවිනිබන්ධා. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කාමෙසු අවීතරාගො හොති…පෙ…. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච චෙතසොවිනිබන්ධා.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං චෙතසොවිනිබන්ධානං පහානාය චත්තාරො සම්මප්පධානා භාවෙතබ්බා . කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය… අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය… උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති . ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං චෙතසොවිනිබන්ධානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො සම්මප්පධානා භාවෙතබ්බා’’ති. දසමං.

සම්මප්පධානවග්ගො තතියො.

(9) 4. ඉද්ධිපාදවග්ගො

1. සික්ඛසුත්තං

83. ‘‘පඤ්චිමානි , භික්ඛවෙ, සික්ඛාදුබ්බල්‍යානි. කතමානි පඤ්ච? පාණාතිපාතො…පෙ…. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච සික්ඛාදුබ්බල්‍යානි.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං සික්ඛාදුබ්බල්‍යානං පහානාය චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඡන්දසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති, වීරියසමාධි… චිත්තසමාධි… වීමංසාසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං සික්ඛාදුබ්බල්‍යානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවෙතබ්බා’’ති. පඨමං.

84-91. (යථා සතිපට්ඨානවග්ගෙ තථා ඉද්ධිපාදවසෙන විත්ථාරෙතබ්බා.)

10. චෙතසොවිනිබන්ධසුත්තං

92. ‘‘පඤ්චිමෙ , භික්ඛවෙ, චෙතසොවිනිබන්ධා. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කාමෙසු අවීතරාගො හොති…පෙ…. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච චෙතසොවිනිබන්ධා.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං චෙතසොවිනිබන්ධානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඡන්දසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති, වීරියසමාධි… චිත්තසමාධි… වීමංසාසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං චෙතසොවිනිබන්ධානං පහානාය ඉමෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවෙතබ්බා’’ති. දසමං.

ඉද්ධිපාදවග්ගො චතුත්ථො.

යථෙව සතිපට්ඨානා, පධානා චතුරොපි ච;
චත්තාරො ඉද්ධිපාදා ච, තථෙව සම්පයොජයෙති.

(10) 5. රාගපෙය්‍යාලං

93. ‘‘රාගස්ස , භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය නව ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ නව? අසුභසඤ්ඤා, මරණසඤ්ඤා, ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤා, සබ්බලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤා, අනිච්චසඤ්ඤා, අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤා, දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤා, පහානසඤ්ඤා, විරාගසඤ්ඤා – රාගස්ස, භික්ඛවෙ අභිඤ්ඤාය ඉමෙ නව ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

94. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය නව ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ නව? පඨමං ඣානං, දුතියං ඣානං, තතියං ඣානං, චතුත්ථං ඣානං, ආකාසානඤ්චායතනං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං, සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධො – රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ නව ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

95-112. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤාය…පෙ.… පරික්ඛයාය…පෙ.… පහානාය…පෙ.… ඛයාය…පෙ.… වයාය…පෙ.… විරාගාය…පෙ.… නිරොධාය…පෙ.… චාගාය…පෙ.… පටිනිස්සග්ගාය…පෙ.… ඉමෙ නව ධම්මා භාවෙතබ්බා’’.

113-432. ‘‘දොසස්ස…පෙ.… මොහස්ස… කොධස්ස… උපනාහස්ස… මක්ඛස්ස… පළාසස්ස… ඉස්සාය… මච්ඡරියස්ස… මායාය… සාඨෙය්‍යස්ස… ථම්භස්ස… සාරම්භස්ස… මානස්ස… අතිමානස්ස… මදස්ස… පමාදස්ස අභිඤ්ඤාය…පෙ.… පරිඤ්ඤාය… පරික්ඛයාය… පහානාය… ඛයාය… වයාය… විරාගාය… නිරොධාය … චාගාය… පටිනිස්සග්ගාය…පෙ.… ඉමෙ නව ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

රාගපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

නවකනිපාතපාළි නිට්ඨිතා.